3) ด้านสังคมและความมั่นคง

(1) ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

1. ศิลปะและวัฒนธรรม มีหลักฐานปรากฏทั้งในด้านศิลปะ โบราณคดี อารยธรรม ตลอดจนมรดกด้านวัฒนธรรมต่างๆ จำนวนมาก ที่ชาวจังหวัดระยองร่วมมือกันรักษามรดกและสืบสานความเจริญรุ่งเรืองไว้

2. โบราณสถาน โบราณวัตถุ ถึงแม้ที่บุคคลภายนอกส่วนใหญ่มองว่าเป็นเมืองอุตสาหกรรมแต่ความเป็นจริงแล้วเป็นแหล่งโบราณคดีที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาเป็นเวลาหลายพันปี โบราณสถานที่สำคัญและกรมศิลปกรได้ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ วัดบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย วัดบ้านเก่า อำเภอบ้านค่าย วัดป่าประดู่ อำเภอเมือง วัดลุ่ม (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง อุโบสถเก่าวัดโขด (ทิมธาราม) อำเภอเมือง วัดราชบัลลังก์ อำเภอแกลง วัดนาตาขวัญ อำเภอเมือง วัดสมมติเทพฐาปนาราม อำเภอแกลง วัดอุดมธัญญาวาส อำเภอแกลง วัดตะพงใน อำเภอเมืองและวัดเก่ง (เป็นเจดีย์เก่า) ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตโรงพยาบาลระยอง อำเภอเมือง ซึ่งในแต่ละแห่งจะมีวิหาร โบสถ์และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก

3. ภาษาและวรรณกรรม คนระยองมีเสียงพูดและความหมายของคำพูดที่แปลกไปจากจังหวัดอื่นอยู่มาก ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวระยอง แม้แต่นักแสดงก็พยายามจะนำไปเผยแพร่เลียนแบบสำเนียง ชาวจังหวัดระยองที่ใช้ภาษาถิ่นส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอบ้านค่าย อำเภอแกลงและอำเภอเมืองบางส่วน

4. ขนบธรรมเนียมประเพณี มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลาง และยังมีธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ในบางพื้นที่ เช่น ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีแข่งเรือยาวประเพณีปักเฉลวหรือการบูชาแม่โพสพ การทำบุญลาน ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีวิ่งควาย ประเพณีเทศกาลผลไม้และของดีเมืองระยอง ฯลฯ และมีประเพณีที่ถือได้ว่ามีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยคือประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำที่ปากน้ำประแสร์ อำเภอแกลง

5. ศิลปะการแสดงท้องถิ่น ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้และสามารถแสดงในงานต่างๆ ได้ เช่น การรำโทน ลำตัด ลิเกของชาวอำเภอแกลง การแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอนและยังมีศิลปะการแสดงประยุกต์ที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย ได้แก่ การแสดงหนังตะลุงคนของชาวอำเภอบ้านค่าย การแสดงของจังหวัดระยองได้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป เช่น การแสดงหนังใหญ่วัดบ้านดอน การแสดงลำตัด การแสดงหนังตะลุงคน

6. ศาสนา ประชาชนชาวระยองมีความยึดมั่นในศาสนาและวัฒนธรรมตลอดมา ประชาชนร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือศาสนาอิสลามร้อยละ 4 และศาสนาคริสต์ร้อยละ 1 ตามลำดับ

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนวัด สำนักสงฆ์ โบสถ์คริสต์ มัสยิด พระภิกษุและสามเณร จำแนกรายอำเภอ

อำเภอ	วัด	สำนักสงฆ์	โบสถ์คริสต์	มัสยิด	พระภิกษุ	สามเณร
	276	**37**	**2**	**9**	**2,464**	**336**
เมืองระยอง	60	4	2	6	707	194
บ้านฉาง	15	0	0	1	164	57
แกลง	76	11	0	0	598	5
วังจันทร์	19	5	0	1	146	1
บ้านค่าย	43	5	0	1	374	53
ปลวกแดง	25	2	0	0	221	7
เขาชะเมา	21	8	0	0	100	5
นิคมพัฒนา	17	2	0	0	154	4

ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระยอง 2563

ข้อมูลในปี พ.ศ.2563 จังหวัดระยองมีวัด 276 แห่ง สำนักสงฆ์ 37 แห่ง โบสถ์คริสต์ 2 แห่ง มัสยิด 9 แห่ง พระภิกษุ 2,464 รูป สามเณร 336 รูป ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมา จำนวนวัดเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากการยกระดับของสำนักสงฆ์ ส่วนจำนวนพระภิกษุและสามเณรในแต่ละปีมีจำนวนการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก แสดงให้เห็นถึงการยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ส่วนจำนวนมัสยิดมีจำนวน 9 แห่ง และโบสถ์คริสต์ จำนวน 2 แห่ง

(2) ด้านสุขภาพและสาธารณสุข

การสาธารณสุข แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มีสถานพยาบาลที่เป็นโรงพยาบาลของรัฐ 9 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 5 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 95 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข 12 แห่ง มีคลินิกแพทย์ 438 แห่ง ข้อมูลใน 5 ปีที่ผ่านมาพบว่าจำนวนสถานพยาบาลของรัฐเพิ่มขึ้นจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะศูนย์บริการสาธารณสุขและคลินิก

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนสถานพยาบาล จำแนกตามประเภทเป็นรายอำเภอปี 2563

อำเภอ	จำนวนสถานพยาบาล				
	โรงพยาบาลของรัฐ	โรงพยาบาลเอกชน	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพฯ	ศูนย์บริการสาธารณสุข	คลินิก
รวม	**9**	**5**	**95**	**12**	**438**
เมืองระยอง	2	4	20	10	230
บ้านฉาง	1	-	9	1	31
แกลง	1	-	23	1	66
วังจันทร์	1	-	7	-	6
บ้านค่าย	1	-	15	-	16

อำเภอ	จำนวนสถานพยาบาล				
	โรงพยาบาลของรัฐ	โรงพยาบาลเอกชน	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพฯ	ศูนย์บริการสาธารณสุข	คลินิก
ปลวกแดง	1	1	10	-	66
เขาชะเมา	1	-	6	-	6
นิคมพัฒนา	1	-	5	-	17

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง

บุคลากรทางการแพทย์ประกอบด้วยแพทย์ 209 คน ทันตแพทย์ 57 คน เภสัชกร 110 คน พยาบาล 1,390 คน พยาบาลเทคนิค 5 คน

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของรัฐบาล เป็นรายอำเภอปี 2563

อำเภอ	เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์					ประชากรต่อเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ 1 คน				
	แพทย์	ทันตแพทย์	เภสัชกร	พยาบาล	พยาบาลเทคนิค	แพทย์	ทันตแพทย์	เภสัชกร	พยาบาล	พยาบาลเทคนิค
รวม	**285**	**69**	**130**	**1,420**	**1**	**2,598**	**10,731**	**5,695**	**521**	**740,444**
เมืองระยอง	183	34	78	838	1	1,563	8,412	3,763	341	286,021
บ้านฉาง	12	5	8	83	-	9,399	15,358	9,599	925	-
แกลง	45	8	19	206	-	2,916	16,404	6,907	637	-
วังจันทร์	12	4	6	54	-	2,174	6,524	4,349	483	-
บ้านค่าย	8	7	8	79	-	8,657	9,894	8,657	876	-
ปลวกแดง	12	7	6	80	-	6,202	10,632	12,404	930	-
เขาชะเมา	5	2	3	38	-	4,771	11,928	7,952	527	-
นิคมพัฒนา	8	2	4	42	-	6,594	26,576	13,188	1,256	-

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง

ในส่วนของจำนวนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ พบว่าแพทย์ 1 คน ต่อประชากร 2,598 คน ทันตแพทย์ 1 คนต่อประชากร 10,731 คน เภสัชกร 1 คนต่อประชากร 5,695 คน พยาบาล 1 คนต่อประชากร 521 คน ในส่วนของพยาบาลเทคนิคมีจำนวนเหลือน้อยเนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการลดจำนวนและปรับคุณวุฒิให้เป็นพยาบาลวิชาชีพ ในสัดส่วนดังกล่าวพบว่าบุคลากรทางการแพทย์ของจังหวัดระยองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จำนวนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ในทุกสาขามีจำนวนลดลงตามลำดับ

(3) ด้านการศึกษา

มีสถานศึกษา 425 แห่ง แบ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน 221 แห่ง การศึกษาระดับอาชีวศึกษา/เอกชน 32 แห่ง อยู่ในการดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 155 แห่ง อื่นๆ 17 แห่ง และระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย) 1 แห่ง สถานศึกษาที่สำคัญ เช่น สถาบันวิทยสิริเมธี (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นสูงระยอง) สนับสนุนการจัดตั้งโดย กลุ่ม ปตท. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา ระยอง หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดป่าประดู่ ระยอง เป็นต้น

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนโรงเรียนจำแนกตามสังกัดเป็นรายอำเภอ ปี 2563

อำเภอ	รวม	สังกัด			
		คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	อื่นๆ
	425	**221**	**32**	**155**	**17**
เมืองระยอง	118	49	16	45	8
บ้านฉาง	41	15	8	16	2
แกลง	98	64	2	31	1
วังจันทร์	27	15	2	9	1
บ้านค่าย	58	30	1	25	2
ปลวกแดง	34	19	3	11	1
เขาชะเมา	23	16	-	6	1
นิคมพัฒนา	26	13	-	12	1

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง ธันวาคม 2563

ตารางที่ 26 แสดงห้องเรียน จำแนกตามสังกัด และระดับการศึกษา เป็นรายอำเภอ ปีการศึกษา 2563

อำเภอ	รวม	สังกัด			
		คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	ส่วนราชการอื่น
รวมยอด	**5,068**	**3,528**	**791**	**725**	**24**
อำเภอเมืองระยอง	2,038	1,078	428	517	15
อำเภอบ้านฉาง	472	270	165	31	6
อำเภอแกลง	960	851	85	24	-
อำเภอวังจันทร์	206	198	8	-	-
อำเภอบ้านค่าย	450	355	15	77	3
อำเภอปลวกแดง	463	334	90	39	-
อำเภอเขาชะเมา	176	176	-	-	-

อำเภอ	รวม	สังกัด			
		คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	ส่วนราชการอื่น
อำเภอนิคมพัฒนา	303	266	-	37	-

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง ธันวาคม 2563

จากตารางด้านบน จำนวนห้องเรียนมีทั้งหมด 5,068 ห้อง ส่วนใหญ่สถานศึกษาสำคัญๆ จะกระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง แบ่งเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,528 ห้อง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 791 ห้อง สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น 725 ห้อง และสังกัดอื่นๆ 24 ห้อง

นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาอื่นๆ ที่ตั้งในพื้นที่จังหวัดระยอง ตามสังกัด ดังนี้

1) สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) จำนวน 4 แห่ง

2) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) จำนวน 39 แห่ง

3) กระทรวงกลาโหม กองทัพเรือ (ทร.) จำนวน 1 แห่ง

(4) ด้านสังคม

เดิมชาวระยองส่วนใหญ่อาศัยตามบริเวณชายฝั่งทะเลและแม่น้ำ ประกอบอาชีพประมงและเกษตรกรรมเป็นหลักต่อมาเมื่อมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นจำนวนมากทั้งในเขตนิคมอุตสาหกรรมและนอกเขตนิคมอุตสาหกรรม มีแรงงานจากต่างจังหวัดหลั่งไหลเข้ามาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ลักษณะทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น

1) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จังหวัดระยองมีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีการเติบโตอย่างรวดเร็วตามมาซึ่งปัญหาต่างๆ อีกมากมายโดยเฉพาะความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตารางที่ 27 แสดงสถิติคดีอาญาที่น่าสนใจ จำแนกตามประเภทความผิด พ.ศ. 2560 – 2562

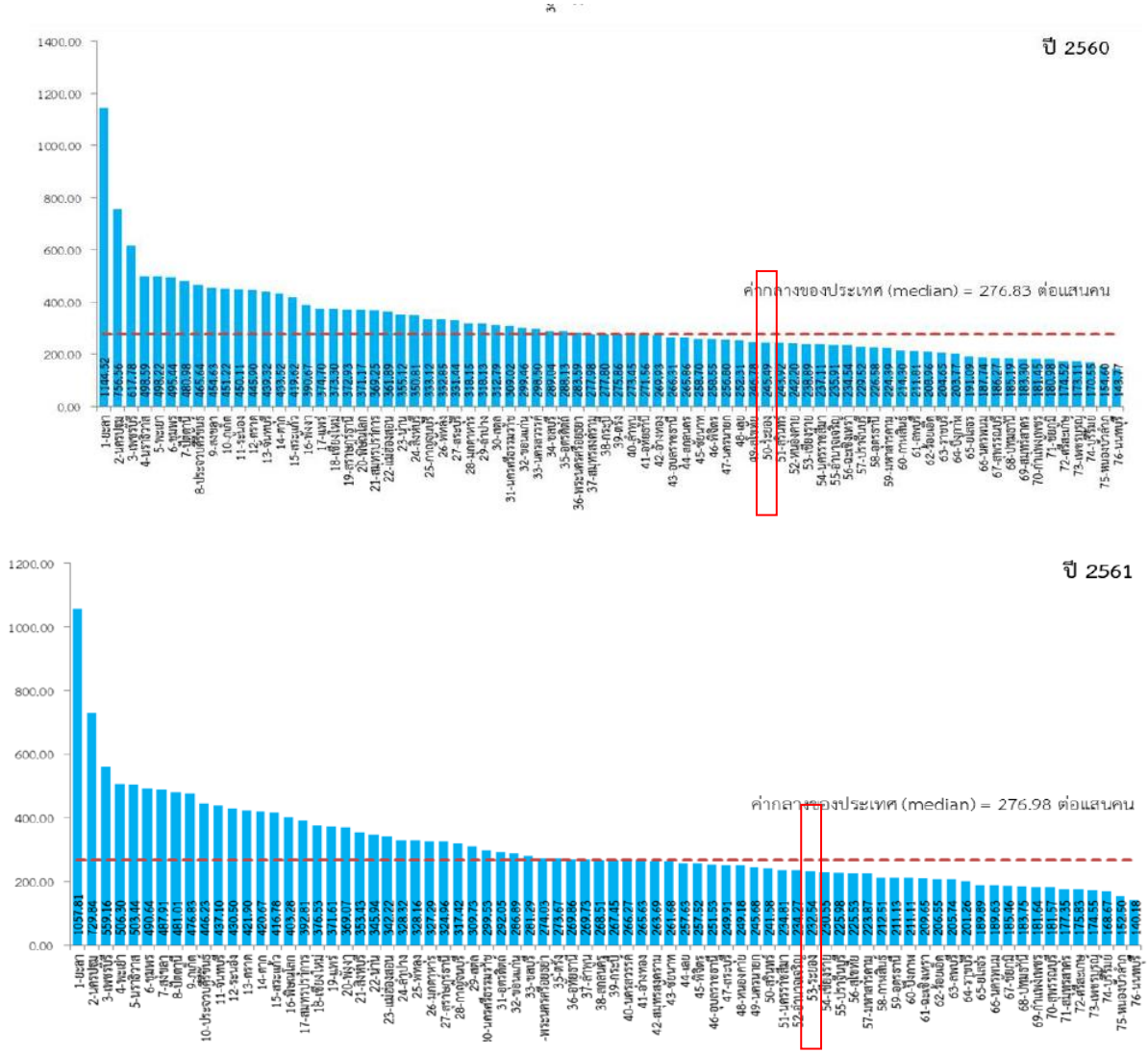
ประเภทความผิด	2560		2561		2562	
	รับแจ้ง (ราย)	จับกุม (ราย)	รับแจ้ง (ราย)	จับกุม (ราย)	รับแจ้ง (ราย)	จับกุม (ราย)
ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ	295	282	260	235	345	329
ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	1,154	931	1,216	972	1,307	1,059
ฐานความผิดพิเศษ	132	92	278	225	111	54
ฐานความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	10,677	12,880	10,991	12,347	12,312	13,382
รวมทุกฐานคดี	**12,258**	**14,185**	**12,745**	**13,779**	**14,075**	**14,824**

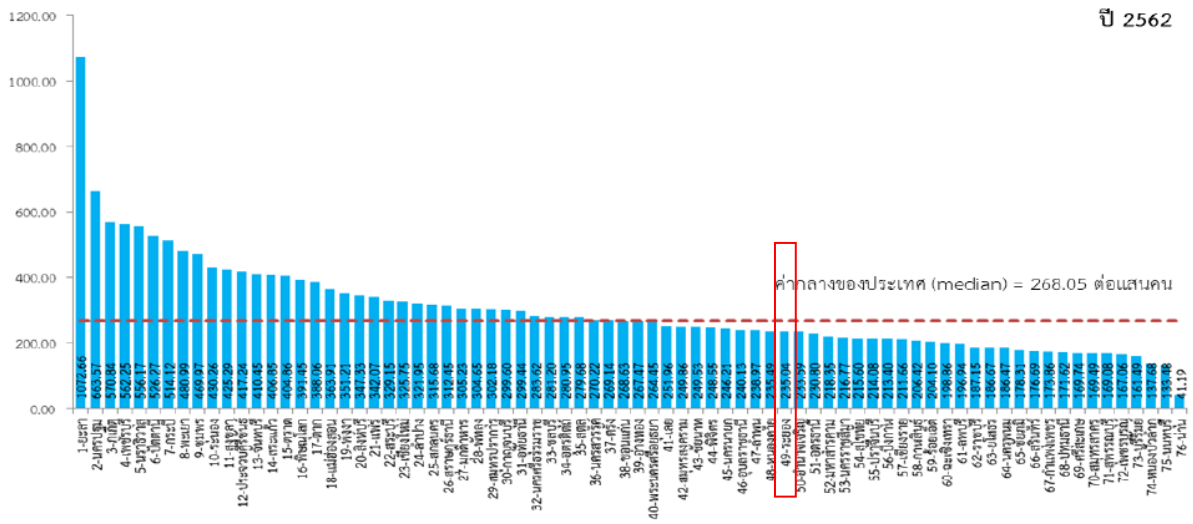
ที่มา : ตำรวจภูธรจังหวัดระยอง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนยังเป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดระยอง รายงานฐานความผิดคดีอาญาที่สำคัญของตำรวจภูธรจังหวัดระยองปี 2562 มีคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ 345 คดี คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 1,307 คดี ฐานความผิดพิเศษ 111 คดี และคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย 12,312 คดี รวม 14,075 คดี สามารถจับกุมได้ 14,824 คดี (รวมคดีค้าง) ความผิดทุกฐานคดีในระยะ 3 ปี มีอัตราการเพิ่มขึ้นในทุกฐานคดี แต่ก็มีอัตราการจับกุมที่สูงด้วยเช่นกัน

แต่ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัด ซึ่งเป็นเครื่องมือบ่งชี้สถานการณ์พัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเชิงเปรียบเทียบ ของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กลับพบว่าในปี 2560 - 2562 พบว่าจำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากร 100,000 คน ดังนี้

รูปที่ 20 แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ต่อประชากรแสนคน) ปี 2560-2562

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2564

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า จังหวัดระยองมีสัดส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ต่อประชากรแสนคน)

1. ปี 2560 สัดส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 245.49 คนต่อประชากร 100,000 คน ในขณะที่ค่ากลางของประเทศเท่ากับ 276.83 คน ต่อประชากร 100,000 คน

2. ปี 2561 สัดส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 232.54 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในขณะที่ค่ากลางของประเทศเท่ากับ 267.95 คน ต่อประชากร 100,000 คน

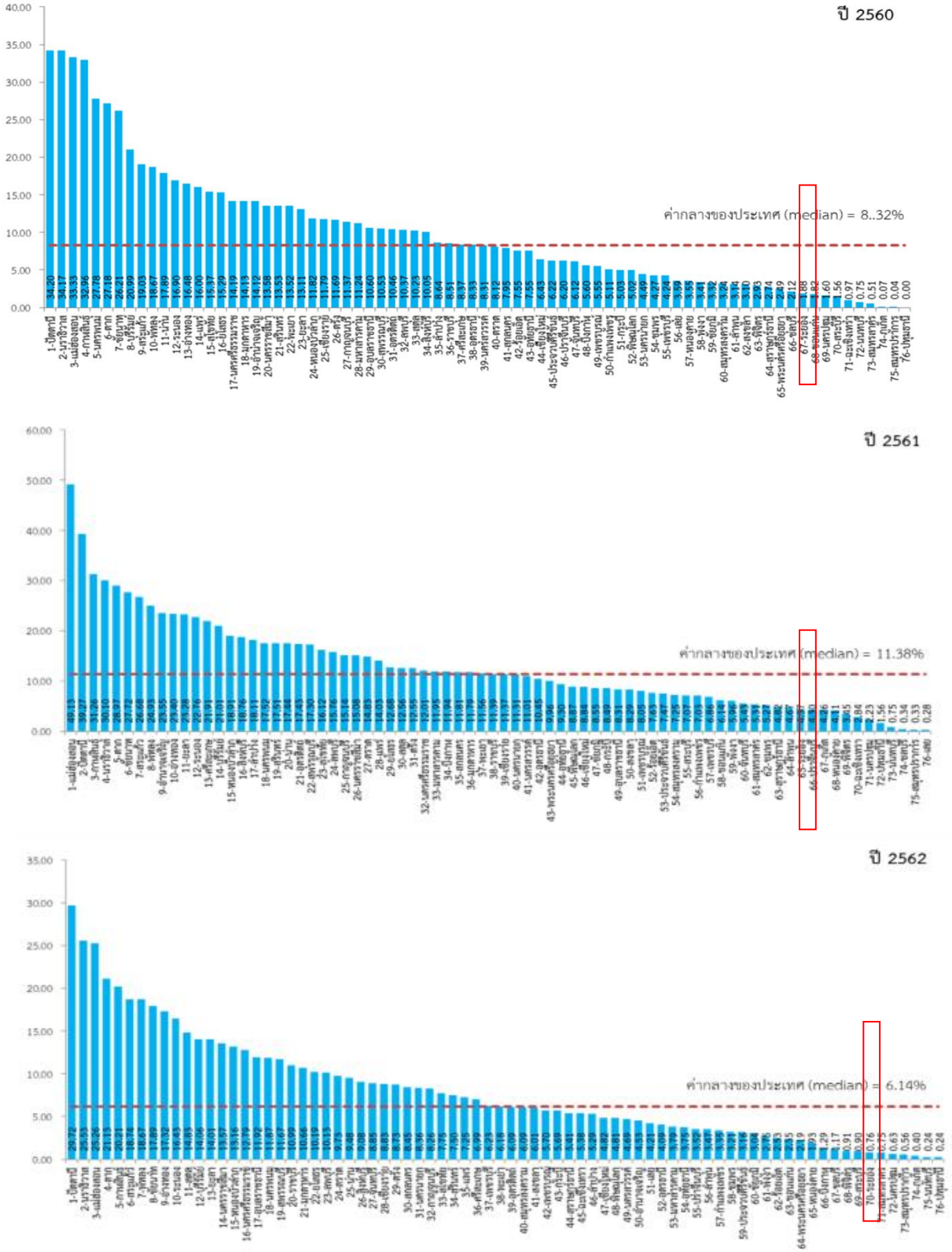
3. ปี 2562 สัดส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 235.04 คน ต่อประชากร 100,000 คน ในขณะที่ค่ากลางของประเทศเท่ากับ 268.05 คน ต่อประชากร 100,000 คน

ดังนั้น จากข้อมูลในปี 2562 อ้างอิงจากจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 734,753 คน ตำรวจ 1 คน ในพื้นที่จังหวัดระยองจะรับผิดชอบประชากร จำนวน 426 คน ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ ตำรวจ 1 คน รับผิดชอบประชากร เพียงจำนวน 372 คน จำเป็นต้องเพิ่มสัดส่วนของกำลังตำรวจให้เพียงพอ

2) ด้านความยากจน

ที่ผ่านมาประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในเชิงภาพรวมของประเทศ สำหรับจังหวัดระยองสะท้อนจากสัดส่วนคนจนหรือสัดส่วนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน พบว่าเป็นในลักษณะรวยกระจุกในเรื่องรายได้

รูปที่ 21 กราฟแสดงประชากรอยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจนของจังหวัดระยอง ปี 2560-2562

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2564

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาจากตัวชี้วัดซึ่งเป็นเครื่องมือบ่งชี้สถานการณ์พัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเชิงเปรียบเทียบ พบว่าในปี 2560 - 2563 ประชากรจังหวัดระยองมีสัดส่วนคนยากจนที่อยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจน ดังนี้

1. ปี 2560 มีประชากรอยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจนร้อยละ 1.88 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 8.32

2. ปี 2561 มีประชากรอยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจนร้อยละ 4.37 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 11.3

3. ปี 2562 มีประชากรอยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจนร้อยละ 0.76 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 6.14

จากข้อมูลข้างต้น จำนวนประชากรอยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจนของจังหวัดระยองลดลงมาตามลำดับ จากข้อมูลในปี 2562 อ้างอิงจากจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 734,753 คน พบว่าจำนวนประชากรของจังหวัดระยองอยู่ภายใต้เส้นแบ่งความยากจนคิดเป็นร้อยละ 0.76 หรือจำนวนประมาณ 5,585 คน ซึ่งถือเป็นจำนวนไม่มากนัก

3) ด้านสังคมทั่วไป

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระยอง ได้วิเคราะห์และจัดลำดับความรุนแรงของสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดระยอง ในปี 2564 สรุปได้ดังนี้

1. จากจำนวนประชากรรวม 741,524 คน มีประชากรเด็ก (0 - 17 ปี) 172,580 คน (ร้อยละ 23.27) ประชากรวัยแรงงาน(18 - 59 ปี) 468,026 คน(ร้อยละ 63.12) และวัยผู้สูงอายุ(60 ปีขึ้นไป) 100,827 คน(ร้อยละ 13.61) จากสถิติดังกล่าวจังหวัดระยองเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10) แต่ยังไม่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20) คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 13,903 คน

2. ประชาชนจังหวัดระยองเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งมากที่สุด 724 คน รองลงมาเสียชีวิตด้วยโรคปอดบวม 331 คน และ ลำดับที่สาม ตายด้วยโรคหลอดเลือดในสมอง 305 คน

3. ด้านที่อยู่อาศัย ชุมชนผู้มีรายได้น้อย 12 ชุมชน 9,310 ครัวเรือน จำนวนประชากร 16,030 คน แบ่งเป็นชุมชนเมือง 6 ชุนชน 7,115 ครัวเรือน จำนวนประชากร 10,350 คน และเป็นชุมชนชานเมือง 6 ชุนชน 2,195 ครัวเรือน จำนวนประชากร 5,680 คน

4. รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนจังหวัดระยอง มากที่สุดในปี พ.ศ.2558 จำนวน 30,314.80 บาท รองลงมาในปี พ.ศ.2560 จำนวน 27,797.79 บาท และน้อยที่สุดในปี พ.ศ.2562 จำนวน 24,299.10 บาท ซึ่งจะเห็นว่ามีแนวโน้มลดลงทุกปี

5. หนี้สิ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม พ.ศ.2558 - 2562 พบว่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน พ.ศ. 2558 – 2562 จังหวัดระยองลดลงทุกปี ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดระยองมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำนวน 42,507.35 บาท/ครัวเรือน เป็นหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนมาก

ที่สุดเฉลี่ย 23,211.35 บาท/ครัวเรือน รองลงมาเป็นหนี้สินเพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดินเฉลี่ย 17,603.30 บาท/ครัวเรือน และที่น้อยที่สุดคือหนี้สินเพื่อใช้ทำการเกษตรเฉลี่ย 410.94 บาท/ครัวเรือน

6. ด้านภาคีเครือข่ายปี 2564 ของจังหวัดระยอง พบว่าจังหวัดระยองมีเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(อพม.) จำนวน 1,620 คน คลังปัญญาผู้สูงอายุ จำนวน 381 สภาเด็กและเยาวชน จำนวน 76 แห่ง ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) จำนวน 67 ศูนย์ องค์กรสาธารณประโยชน์ ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จำนวน 53 องค์กร องค์กรสวัสดิการชุมชน ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จำนวน 46 องค์กร ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ (ศพอส.) จำนวน 15 ศูนย์ ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป จำนวน 14 ศูนย์ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จำนวน 6 กองทุน และสภาองค์กรคนพิการ 1 แห่ง

7. สถานการณ์การกลุ่มเด็กและเยาวชน พบว่าจังหวัดระยองมีประชากรเด็กจำนวน 172,580 คน มีปัญหาเด็กอยู่ในครอบครัวยากจนมากที่สุด จำนวน 12,931 คน รองลงมาเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 1,001 คน จังหวัดระยองมีเยาวชน จำนวน 77,905 คน มีปัญหาเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ จำนวน 23 คน

8. สถานการณ์กลุ่มสตรี มีทั้งหมด 197,783 คน พบปัญหาสตรีที่ถูกเลิกจ้าง/ตกงาน จำนวน 8,888 คน แม่เลี้ยงเดี่ยวฐานะยากจนที่ตองเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง จำนวน 767 คน และ สตรีที่ถูกละเมิดทางเพศ ถูกทำรายรางกาย จิตใจ จำนวน 121 คน

9. สถานการณ์กลุ่มครอบครัว จากจำนวนครัวเรือนจังหวัดระยองทั้งหมด 152,749 ครัวเรือน มีปัญหาครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 3,452 ครอบครัว ครอบครัวยากจน จำนวน 1,476 ครัวเรือน และ ครอบครัวที่มีคนในครอบครัวกระทำความรุนแรงต่อกัน จำนวน 237 ครัวเรือน

10. สถานการณ์ผู้สูงอายุ จากผู้สูงอายุจังหวัดระยองทั้งหมด 100,827 คน มีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ 85,668 คน ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ 11,426 คน ผูสูงอายุช่วยเหลือตัวเองไม่ได้/ติดบ้าน/ติดเตียง 2,547 คน ผู้สูงอายุที่รับภาระดูแลบุคคลในครอบครัว 13 คน ผูสูงอายุที่ต้องดำรงชีพด้วยการเร่ร่อนขอทาน 1 คน และผูสูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงทางรางกายหรือจิตใจ 1 คน

11. สถานการณ์คนพิการ มีคนพิการทั้งหมด จำนวน 13,903 คน มีสาเหตุความพิการมาจากโรคอื่นๆ มากที่สุด จำนวน 6,728 คน รองลงมามีสาเหตุมาจากโรคติดเชื้อ จำนวน 3,153 คน และมีสาเหตุมาจากพันธุกรรมน้อยที่สุด จำนวน 123 คน มีบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน 13,903 คน ได้รับเบี้ย ยังชีพ จำนวน 13,903 คน ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 339 คน คนพิการที่อยู่คนเดียวตามลำพัง/ไม่มีผู้ดูแล/ ถูกทอดทิ้ง จำนวน 3 คน และ คนพิการมีความตองการกายอุปกรณ์ 2 คน

12. สถานการณ์กลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่เป็นผู้ติดยาเสพติดมากที่สุด จำนวน 984 คน รองลงมาเป็นกลุ่มผู้แสดงความสามารถ จำนวน 28 คน และเป็นกลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV น้อยที่สุด จำนวน 4 คน

13. สถานการณ์การค้ามนุษย์จังหวัดระยอง ปี 2553 - 2563 มีจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ประเภทค้าประเวณี มากที่สุด รองลงมาคือ ประเภทขอทานและประเภทบังคับใช้แรงงาน ส่วนจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นสัญชาติไทยมากที่สุด รองลงมา กัมพูชา เมียนมา ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์และจัดลำดับความรุนแรงของสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดระยอง มีดังนี้

กลุ่มเด็ก พบว่า จังหวัดระยองมีปัญหาเด็กอยู่ในครอบครัวยากจนมากที่สุด จำนวน 12,931 คิดเป็นร้อยละ 7.49 ของประชากรเด็กจังหวัดระยอง รองลงมาคือปัญหาเด็กที่อยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว จำนวน 1,001 คน คิดเป็นร้อยละ 0.58 ของประชากรเด็กจังหวัดระยอง และลำดับที่สาม คือปัญหาเด็กที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและไม่พร้อมในการเลี้ยงดู จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของประชากรเด็กจังหวัดระยอง

กลุ่มเยาวชน พบว่าจังหวัดระยองมีปัญหาเยาวชนที่ถูกทารุณกรรมทางร่างกายจิตใจและทางเพศ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเยาวชนจังหวัดระยอง

กลุ่มสตรี พบว่าจังหวัดระยองมีปัญหาสตรีที่ถูกเลิกจ้าง/ตกงาน จำนวน 8,888 คน คิดเป็นร้อยละ 4.49 ของประชากรสตรีจังหวัดระยอง รองลงมาคือแม่เลี้ยงเดี่ยวฐานะยากจนที่ตองเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง จำนวน 767 คน คิดเป็นร้อยละ 0.39 ของประชากรสตรีจังหวัดระยอง และลำดับที่สาม สตรีที่ถูกละเมิดทางเพศถูกทำรายรางกาย จิตใจ จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของประชากรสตรีจังหวัดระยอง

กลุ่มครอบครัว พบว่าจังหวัดระยองมีปัญหาครอบครัวหย่าร้างมากที่สุด จำนวน 3,452 คน คิดเป็นร้อยละ 2.26 ของจำนวนครอบครัวจังหวัดระยอง รองลงมาคือครอบครัวยากจน จำนวน 1,476 คน คิดเป็นร้อยละ 0.97 ของจำนวนครอบครัวจังหวัดระยอง และลำดับที่ 3 ครอบครัวที่มีคนในครอบครัวกระทำความรุนแรงต่อกัน จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 0.16 ของจำนวนครอบครัว

กลุ่มผู้สูงอายุ พบว่าจังหวัดระยองมีปัญหาผูสูงอายุที่ยังไม่ได้รับเบี้ยยังชีพมากที่สุด จำนวน 11,426 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33 ของประชากรผู้สูงอายุจังหวัดระยอง รองลงมาเป็นผูสูงอายุช่วยเหลือตัวเองไมได้/ติดบ้าน/ติดเตียง จำนวน 2,547 คน คิดเป็นร้อยละ 2.53 ของประชากรผู้สูงอายุจังหวัดระยอง และลำดับที่สาม ผู้สูงอายุที่รับภาระดูแลบุคคลในครอบครัว เช่น คนพิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง บุตรหลานและจิตเวช จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของประชากรผู้สูงอายุจังหวัดระยอง

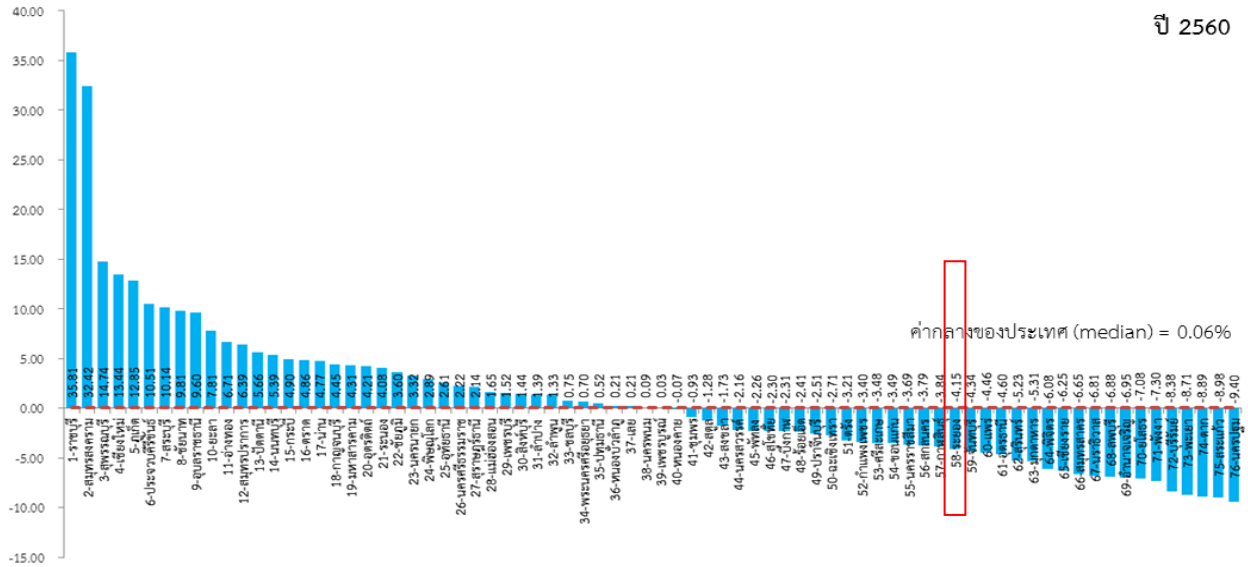
กลุ่มผู้พิการ พบว่าจังหวัดระยองมีปัญหาคนพิการที่ไม่ไดรับเบี้ยยังชีพมากที่สุด จำนวน 339 คน คิดเป็นร้อยละ 2.38 ของประชากรผู้พิการจังหวัดระยอง รองลงมาเป็นคนพิการที่อยู่คนเดียวตามลำพัง/ไม่มีผู้ดูแล/ถูกทอดทิ้ง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของประชากรผู้พิการจังหวัดระยอง และลำดับที่สามคนพิการมีความตองการกายอุปกรณ์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของประชากรผู้พิการจังหวัดระยอง

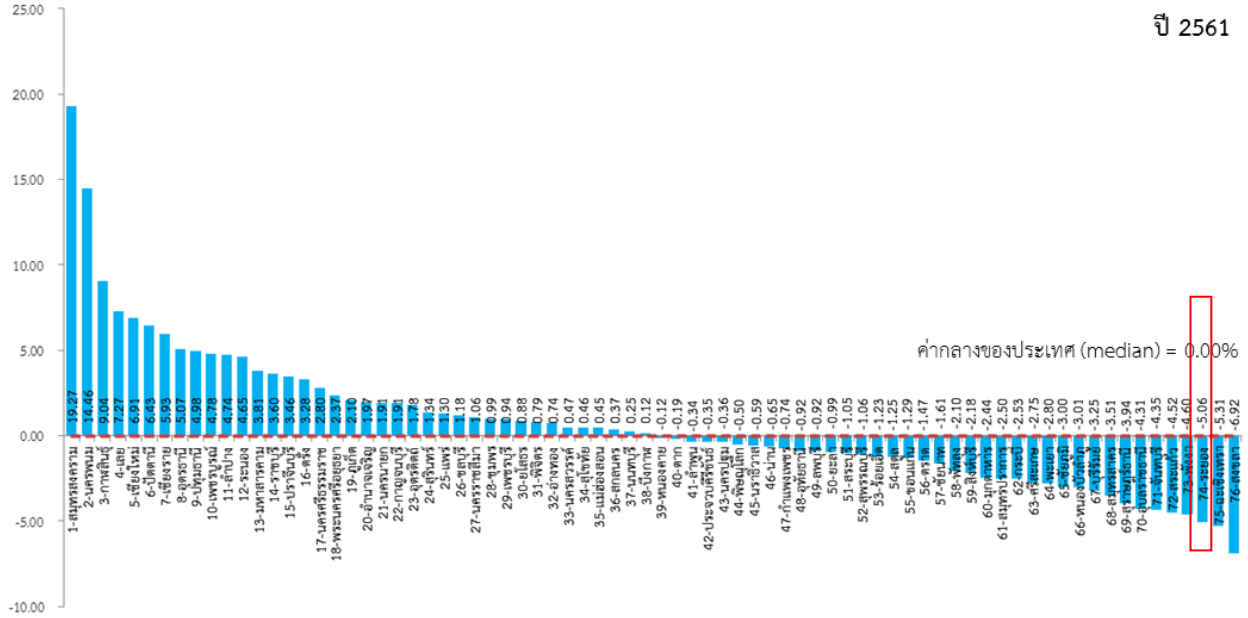
กลุ่มผู้ด้อยโอกาส พบว่าจังหวัดระยองมีปัญหาผู้ติดยาเสพติดมากที่สุด จำนวน 984 คน คิดเป็นร้อยละ 0.13 ของประชากรจังหวัดระยอง รองลงมามีผู้แสดงความสามารถ จำนวน 28 คน คิดเป็น

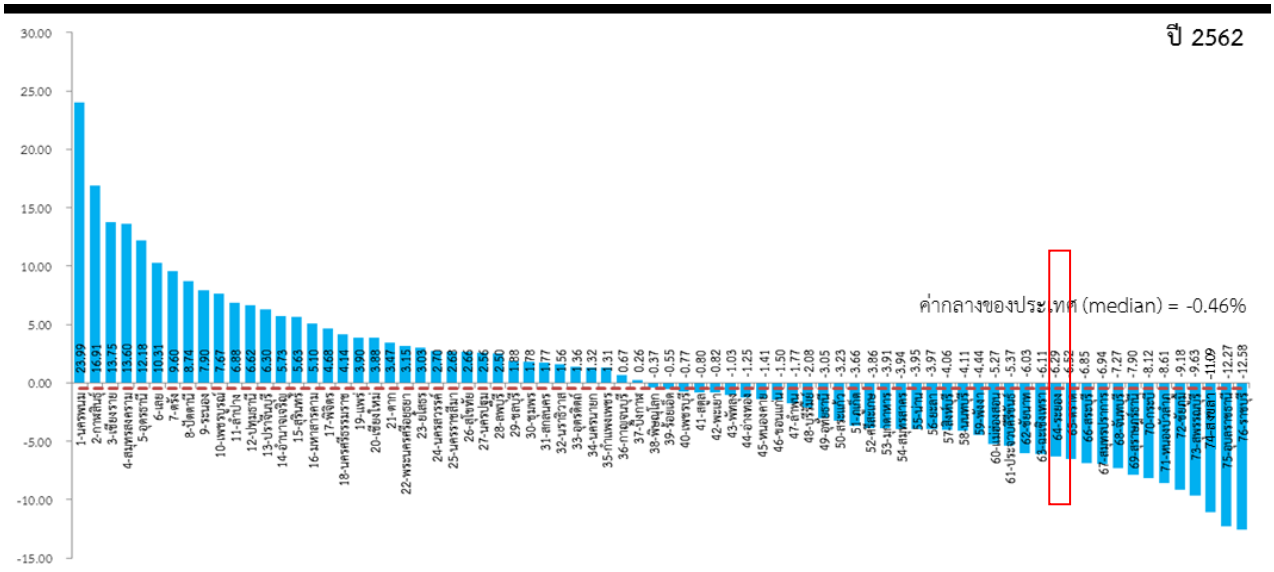
ร้อยละ 0.004 ของประชากรจังหวัดระยอง และลำดับที่สาม มีคนไร้ที่พึ่ง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 0.003 ของประชากรจังหวัดระยอง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัดระยอง จากการจัดทำตัวชี้วัดเครื่องมือบ่งชี้สถานการณ์พัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นดังนี้

รูปที่ 22 กราฟแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัด ปี 2560-2562

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2564

จากแผนภาพด้านบนเป็นดังนี้

1. ปี 2560 อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ร้อยละ -4.5 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 0.06

2. ปี 2561 อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ร้อยละ -5.06 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 0.00

3. ปี 2562 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ร้อยละ -6.29 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ -0.46

จากข้อมูลข้างต้น พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในปี 2562 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่ลดลงสูงมาก ถึงร้อยละ -6.29

(5) ด้านความมั่นคง

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดชายทะเล ภัยคุกความมั่นคงส่วนใหญ่เป็น “ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ “Non-Traditional Threat” ที่ไม่ใช่ภัยคุกคามเฉพาะมิติด้านทางการทหาร ได้แก่

1. ยาเสพติด อยู่ในระดับไม่รุนแรงไม่พบการผลิตในพื้นที่ มีผู้เสพ/ ผู้ติดยาเสพติดกระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ของอำเภอ สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดสามารถควบคุมได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน แต่เนื่องจากปัญหายาเสพติดมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้ปัญหายาเสพติดขยายตัวมากขึ้นประกอบกับสถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบันเริ่มปรากฏปัญหาเพิ่มมากขึ้น ยังคงมีบางพื้นที่ที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษและต้องเร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดและแหล่งมั่วสุม พื้นที่แพร่ระบาด ได้แก่ อำเภอ

เมืองระยอง อำเภอแกลง อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอปลวกแดง และมาบตาพุด เครือข่ายกลุ่มการค้า ได้แก่ เครือข่ายกลุ่มผู้ต้องหาพ้นโทษ หรือได้รับการพักการลงโทษแล้วมาจับกลุ่มรวมกันค้ายาเสพติด

ยาเสพติดที่ลักลอบเข้ามาในพื้นที่ มีทั้งที่มาจากประเทศกัมพูชา ผ่านเข้ามาทางจังหวัดสระแก้ว โดยผ่านเข้ามาจากจังหวัดชลบุรี เข้ามาทางอำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง และอำเภอนิคมพัฒนา และเข้ามาทางชายแดนจังหวัดจันทบุรี โดยใช้เส้นทางอำเภอแกลง อำเภอวังจันทร์ และอำเภอเขาชะเมา กับที่เข้ามาทางภาคเหนือ โดยมีแหล่งพักยาในพื้นที่เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร และจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีการติดต่อสั่งงานจากเครือข่ายญาติผู้ต้องขังในเรือนจำกลางระยอง เรือนจำกลางชลบุรี และเรือนจำกลางบางขวาง และจากสถานการณ์ล่าสุดมีการลักลอบขนยาเสพติดโดยเส้นทางน้ำ ทางชายฝั่งทะเล ยาเสพติดที่พบค้าแพร่ระบาด ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ กัญชา เคตามีน และยาอี โดยมีราคายาเสพติดดังนี้

ยาบ้า จำหน่ายเม็ดละ 35 – 150 บาท

ไอซ์ จำหน่ายกรัมละ300 – 500 บาท

กัญชา จำหน่ายห่อละ 50/100/500 บาท

จากการจับกุมคดียาเสพติด พบว่ามีอาชีพรับจ้างมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โรงงาน เกษตร และนักเรียน ตามลำดับ

รูปแบบการค้า นักค้ารายใหญ่จะติดต่อผ่านการสั่งงานงานจากเครือข่ายญาติผู้ต้องขังในเรือนจำกลางระยอง เรือนจำกลางชลบุรี สั่งการให้ลำเลียงยาเสพติดจากพื้นที่นำเข้าตามแนวชายแดนด้านประเทศพม่า กัมพูชา และลาว เข้าสู่แหล่งเก็บพักในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ชลบุรี และฉะเชิงเทรา มีกลุ่มนักค้าสำคัญในพื้นที่เป็นผู้ติดต่อรับเข้ามาจำหน่ายในพื้นที่และให้นักค้ารายย่อยส่วนใหญ่เป็นผู้เสพไปจำหน่ายต่ออีกทอด บางครั้งพบทำหน้าที่ส่งมอบยาเสพติดให้ลูกค้าตามคำสั่งของผู้ค้ารายที่ใหญ่ขึ้นไป ส่วน การซุกซ่อนจะหลากหลายแต่ที่นิยมคือ ไม่เก็บยาเสพติดไว้กับตัว เมื่อได้รับการติดต่อสั่งซื้อจากลูกค้าจึงจะติดต่อไปหานักค้ารายใหญ่ขอรับยาบ้ามาจำหน่ายให้ ส่วนนักค้ารายใหญ่ จะซุกซ่อนไว้ในบ้านพัก หรือที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ต่างๆ โดยใช้โทรศัพท์แบบเติมเงินในการติดต่อกับเครือข่าย และมักเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ตลอด จะใช้การโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร

จังหวัดระยองไม่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านแต่มีเส้นทางผ่านจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่กรุงเทพมหานครและพื้นที่ตอนใน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหรรม และพื้นที่สวนผลไม้ สวนยางพารา มีการขยายตัวของชุมชนเมืองหนาแน่นและรวดเร็ว โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณแหล่งอุตสาหกรรม มีประชากรแฝงทั้งชาวไทย และต่างด้าว เข้ามาพักอาศัยทำงานจำนวนมาก ในขณะที่งบประมาณ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่สำหรับบริการ ดูแลในพื้นที่ยังคงมีปริมาณคงเดิม ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม และปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดตามมา

ซึ่งยาบ้ายังคงเป็นยาเสพติดที่พบการแพร่ระบาดมากที่สุด รองลงมา คือ ไอซ์ กัญชา เคตามีน ยาอี โดยตั้งแต่ ปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมาพบว่า การแพร่ระบาดของไอซ์ ได้ขยายตัวแพร่ระบาดจากเดิมอยู่ในกลุ่มคนทำงานที่มีรายได้สูง ลงไปสู่กลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม พนักงานขายบริการ รวมถึงเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ขณะที่กัญชาจะพบแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานระดับล่าง กรรมกร คนงานกลุ่ม

ประมงรวมไปถึง ในช่วงเวลาที่ยาบ้าหรือไอซ์ราคาแพง ผู้เสพยาบ้าบางส่วนจะหันมาเสพกัญชาทดแทนยาบ้าหรือไอซ์ที่ไม่สามารถหาซื้อได้ ขณะที่กลุ่มผู้ใช้พืชกระท่อมยังคงเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ลักลอบปลูกไว้ในสวนเพื่อใช้เสพในครัวเรือนยังไม่พบมีการนำออกมาจำหน่าย

แหล่งพักและจำหน่ายยาเสพติด และพื้นที่แพร่ระบาด ส่วนใหญ่พบว่าจะใช้ห้องเช่า บ้านเช่าหรืออพาร์ทเม้นท์ หรือที่พักเชิงพาณิชย์ราคาถูก ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่พักอาศัยของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ตำบลมาบตาพุด ตำบลนิคมพัฒนา ตำบลมาบข่า ตำบลมาบยางพร หรือที่พักอาศัยกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ชุมชนแออัด เช่น ตำบลท่าประดู่ ตำบลเพ รวมถึงโรงแรมที่เปิดให้เช่าพักชั่วคราวซึ่งมีอยู่ทั่วไปในจังหวัดระยอง

2. ประชากรแฝง จากการสำรวจจำนวนประชากรแฝงโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่าเมื่อปี พ.ศ. 2552 จังหวัดระยองมีประชากรแฝงจำนวน 455,138 คน ผู้ประกันตนที่ไม่ได้ย้ายทะเบียนราษฎร์มีจำนวนถึง 253,414 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.7 ของประชากรแฝงทั้งจังหวัด โดยเฉพาะในพื้นที่เทศบาลเมืองมาบตาพุดมีจำนวน 106,101 คน สูงกว่าประมาณ 1 เท่าของจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร์ คาดการณ์แนวโน้มประชากรแฝงจังหวัดระยองในระยะข้างหน้าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 796,510 คนเป็นอย่างน้อยในปี 2560 โดยมีสัดส่วนประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงจะต้องมีแผนการรองรับสัดส่วนความต้องการที่เพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรปีซึ่งได้มีการการรณรงค์ให้ย้ายทะเบียนบ้านมาที่จังหวัดระยอง ซึ่งดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งเป็นปัญหาอย่างยิ่งต่อการการคาดประมาณประชากรเพื่อวางแผน เช่น แผนสาธารณูปโภค แผนการใช้ที่ดิน แผนสิ่งแวดล้อมหรือเรื่องขยะ น้ำเสียซึ่งพบประเด็นสำคัญ คือ

1) ประชาชนที่ย้ายเข้าไปทำงานในพื้นที่จังหวัดระยองที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านไปอยู่ในทะเบียนราษฎร์ แม้ว่าการย้ายชื่อในทะเบียนราษฎร์สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและรวดเร็ว และกฎหมายกำหนดให้แจ้งย้ายที่อยู่ภายใน 15 วัน ซึ่งอาจเนื่องมาจากไม่มีสิ่งจูงใจให้ย้ายชื่อเข้าในทะเบียนราษฎร์ตามที่อยู่จริงและบทกำหนดโทษที่ไม่รุนแรงนัก

2) การจัดการศึกษา สาธารณสุข การจัดการขยะมูลฝอย และการประปา เริ่มที่จะเป็นปัญหากับส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ซึ่งต้องวางแผนในการดำเนินการแก้ไขต่อไป

3) ระบบการจัดสรรภาษีและงบประมาณ โดยอาศัยฐานจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร์อาจไม่เหมาะสมกับจังหวัดที่เป็นฐานเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของประเทศ

4) ยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องประชากรแฝงโดยตรง

3. แรงงาน

สถานการณ์แรงงานของจังหวัดระยอง ปี 2563 จากการสำรวจภาวการณ์ทำงานของประชากรในจังหวัดระยอง ของสำนักงานสถิติจังหวัดจังหวัดระยอง พบว่า

จังหวัดระยองมีประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานหรือผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 765,775 คน จำแนกเป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 588,618 คน ประกอบด้วยผู้มีงานทำ 582,069 คน ผู้ว่างงาน 6,180 คน และผู้รอฤดูกาล 369 คนและเป็นผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน 177,157 คน

การมีงานทำ ผู้มีงานทำในจังหวัดระยอง จำนวน 582,069 คน พบว่าทำงานในภาคเกษตรกรรม 97,826 คน(ร้อยละ 16.81) ทำงานนอกภาคเกษตร 484,243 คน(ร้อยละ 83.19) โดยทำงานในอุตสาหกรรมการผลิตมากที่สุด 185,800 คน(ร้อยละ 38.37) รองลงมา ได้แก่ การขายส่ง การขายปลีก 88,034 คน (ร้อยละ 18.18) และผู้มีงานทำส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวน 132,901 คน (ร้อยละ 22.84)

การว่างงาน จังหวัดระยองมีผู้ว่างงาน จำนวน 6,180 คน หรือมีอัตราการว่างงานร้อยละ 1.05 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.2 และเพศชายมีอัตราการว่างงานสูงกว่าเพศหญิง คือ ร้อยละ 0.60 (3,554 คน) ในขณะที่เพศหญิงมีอัตราการว่างงานร้อยละ 0.45 (2,626 คน)

แรงงานนอกระบบ มีผู้ทำงานอยู่ในแรงงานนอกระบบ จำนวน 209,709 คน หรือร้อยละ 35.71 ของประชากรที่มีงานทำ โดยส่วนใหญ่จะทำงานนอกภาคเกษตร จำนวน 128,458 คน (ร้อยละ 61.26) ในภาคเกษตร จำนวน 81,251 คน (ร้อยละ 38.74) อุตสาหกรรมที่มีแรงงานนอกระบบสูงสุด คือ การขายส่ง การขายปลีก จำนวน 50,393 คน (ร้อยละ 39.23) รองลงมา คือ กิจการโรงแรมและภัตตาคาร 29,732 คน (ร้อยละ 23.15) ส่วนอาชีพที่มีการทำงานนอกระบบสูงสุด คือ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง จำนวน 76,945 คน (ร้อยละ 36.69) สำหรับด้านการศึกษาแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 60,357 คน (ร้อยละ 28.78)

จากข้อมูลของ**สำนักงานจัดหางานจังหวัดระยอง** พบว่า

การบริการจัดหางานในประเทศในปี 2563 นายจ้าง/สถานประกอบการได้แจ้งตำแหน่งงานว่างจำนวน 52,398 อัตรา โดยมีผู้สมัครงานจำนวน 25,551 คน และการบรรจุงานจะมีอัตราบรรจุงานต่อตำแหน่งงานว่างร้อยละ 33.20 ส่วนตำแหน่งงานว่างตามระดับการศึกษาที่ต้องการสูงสุด คือ ปวช. มีความต้องการร้อยละ 29.36 (5,106 อัตรา) รองลงมาเป็นระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าร้อยละ 23.13 (4,023 อัตรา) และระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 21.63 (3,763 อัตรา) ตามลำดับ

สำหรับอาชีพที่มีการบรรจุงานมากที่สุดคืออาชีพผู้ปฏิบัติงานในโรงงาน ผู้ควบคุมเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบการร้อยละ 31.37 (5,457 คน) และอุตสาหกรรมที่มีตำแหน่งงานว่างมากที่สุด คือ การผลิต ร้อยละ 47.37 (24,822 อัตรา)

การใช้แรงงานต่างด้าวจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตทำงานคงเหลือ จำนวน 83,034 คน จำแนกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

1. คนต่างด้าวตลอดชีพ ได้แก่ คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร และ ทำงานตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 จำนวน 0 คน

2. คนต่างด้าวมาตรา 59 ประเภททั่วไป ได้แก่ คนต่างด้าว ที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

โดยมิได้รับอนุญาตให้เข้ามาในฐานะนักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางผ่านและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในกฎกระทรวงจำนวน 4,327 คน

3. คนต่างด้าวมาตรา 59 นำเข้าตาม MOU ได้แก่ คนต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชาที่เข้ามาทำงานตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศต้นทาง 27,577 คน

4. คนต่างด้าว มาตรา 62 ประเภทส่งเสริมการลงทุน ได้แก่ คนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน (พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520) หรือกฎหมายอื่น ได้แก่ พระราชบัญญัตินิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ.2514 เช่น นักลงทุน ช่างฝีมือ ผู้ชำนาญการ จำนวน 6,851 คน

5. คนต่างด้าวมาตรา 63 ประเภทชนกลุ่มน้อยได้แก่ คนต่างด้าวที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยตาม กฎหมายว่าด้วยสัญชาติและกระทรวงมหาดไทย ได้ออกเอกสารเพื่อรอพิสูจน์สถานะยื่นขอใบอนุญาต ทำงาน จำนวน 1,426 คน

6. คนต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2562 จำนวน 42,853 คน

แรงงานไทยในต่างประเทศในช่วง ปี 2563 มีผู้ได้รับอนุมัติไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 849 คน วิธีการเดินทางพบว่าไปโดยวิธีนายจ้างพาไปทำงานมากที่สุด จำนวน 455 คน (ร้อยละ 53.59) ภูมิภาคที่แรงงานไทยไปทำงานส่วนใหญ่จะกระจุกตัวในภูมิภาคเอเชีย จำนวน 614 คน (ร้อยละ 72.32) ของแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศทั้งหมด ส่วนผู้แจ้งความประสงค์ไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 122 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 65 คน (ร้อยละ 53.28)

ข้อมูลของ**สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน 17 ระยอง** พบว่า

การพัฒนาศักยภาพแรงงาน มีการฝึกเตรียมเข้าทำงาน จำนวน 16 คน โดยกลุ่มอาชีพที่ มีการฝึกเตรียมเข้าทำงานสูงสุด คือ ช่างอุตสาหการ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 81.25) รองลงมา คือ ช่างเครื่องกล จำนวน 3 คน (ร้อยละ 18.75) สำหรับการฝึกยกระดับฝีมือแรงงานมีการฝึกยกระดับฝีมือแรงงาน จำนวน 1,561 คน โดยกลุ่มอาชีพที่ฝึกยกระดับฝีมือสูงสุด คือ ช่างไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ จำนวน 599 คน (ร้อยละ 38.37) รองลงมา คือ ช่างเครื่องกล จำนวน 347 คน (ร้อยละ 22.23) และช่างอุตสาหการ จำนวน 334 คน (ร้อยละ 21.40) มีการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานทั้งสิ้น 656 คน โดยกลุ่มอาชีพที่มีการทดสอบมากที่สุด คือ ช่างไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ จำนวน 576 คน (ร้อยละ 87.80) รองลงมา คือ ช่างอุตสาหการ จำนวน 80 คน (ร้อยละ 12.20)

ข้อมูลของ**สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดระยอง** พบว่า

จากการตรวจสถานประกอบการทั้งสิ้น 300 แห่ง มีลูกจ้างผ่านการตรวจจำนวน 23,206 คน ซึ่งสถานประกอบการที่ตรวจส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่ำกว่า 50 คน จำนวน 214 แห่ง (ร้อยละ 71.33) โดยสถานประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 66 ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย

- สถานประกอบการที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายมีร้อยละ 34 และสถานประกอบการ ขนาด 10-49 คน มีสัดส่วนการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมากที่สุด คือ ร้อยละ 60.78 โดยเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมากที่สุด คือ สิทธิการลา มีร้อยละ 38.24 รองลงมาคือ เรื่องข้อบังคับประเภทอุตสาหกรรมที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากที่สุด อุตสาหกรรมการผลิต ร้อยละ 60.27 รองลงมาคือ การก่อสร้าง การขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ฯ ร้อยละ 25.49 และ ร้อยละ 15.69 ตามลำดับ

การตรวจความปลอดภัยในการทำงาน มีการตรวจความปลอดภัยในสถานประกอบการ ทั้งสิ้น 340 แห่ง ลูกจ้างที่ผ่านการตรวจ จำนวน 92,615 คน พบว่ามีสถานประกอบการที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายความปลอดภัย จำนวน 261แห่ง (ร้อยละ 76.76) ปฏิบัติไม่ถูกต้อง จำนวน 79 แห่ง (ร้อยละ 23.24) โดยประเภทอุตสาหกรรมที่มีอัตราการปฏิบัติไม่ถูกต้องมากที่สุด ได้แก่ การผลิต (ร้อยละ 62.94) รองลงมาคือ การก่อสร้าง และการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ฯ ร้อยละ 20.29 และร้อยละ 6.18 ตามลำดับ

การเกิดข้อเรียกร้อง/ข้อพิพาทแรงงานและข้อขัดแย้งภายในจังหวัดระยอง ในปี 2563 มีการแจ้งข้อเรียกร้อง 105 แห่ง 117 ครั้ง ลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง 83,345 คน เป็นกิจการเอกชนทั้งหมด ส่วนหน่วยงานในกำกับดูแลของรัฐในปีนี้ พบว่าไม่มีการแจ้งข้อเรียกร้องใดๆ และข้อเรียกร้องสามารถยุติได้โดยระบบทวิภาคีโดยตกลงกันได้ 80 แห่ง ลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง 69,117 คน

สำหรับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจำนวน 13 แห่ง ลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง 5,925 คน โดยพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานสามารถไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทแรงงานจนยุติได้ทั้ง 13 แห่ง

ข้อมูลของ**สำนักงานประกันสังคมจังหวัดระยอง** พบว่า

มีสถานประกอบการขึ้นทะเบียนประกันสังคม จำนวน 9,815 แห่ง มีผู้ประกันตนรวมทั้งสิ้น 510,482 คน เป็นผู้ประกันตนมาตรา 33 จำนวน 434,529 คน ผู้ประกันตนมาตรา 39 จำนวน 37,035 คน และผู้ประกันตนมาตรา 40 จำนวน 38,918 คน และมีสถานพยาบาลในสังกัดประกันสังคมที่เป็นโรงพยาบาลของรัฐบาล จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลระยอง โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลมงกุฎระยอง และโรงพยาบาลจุฬารัตน์ระยอง

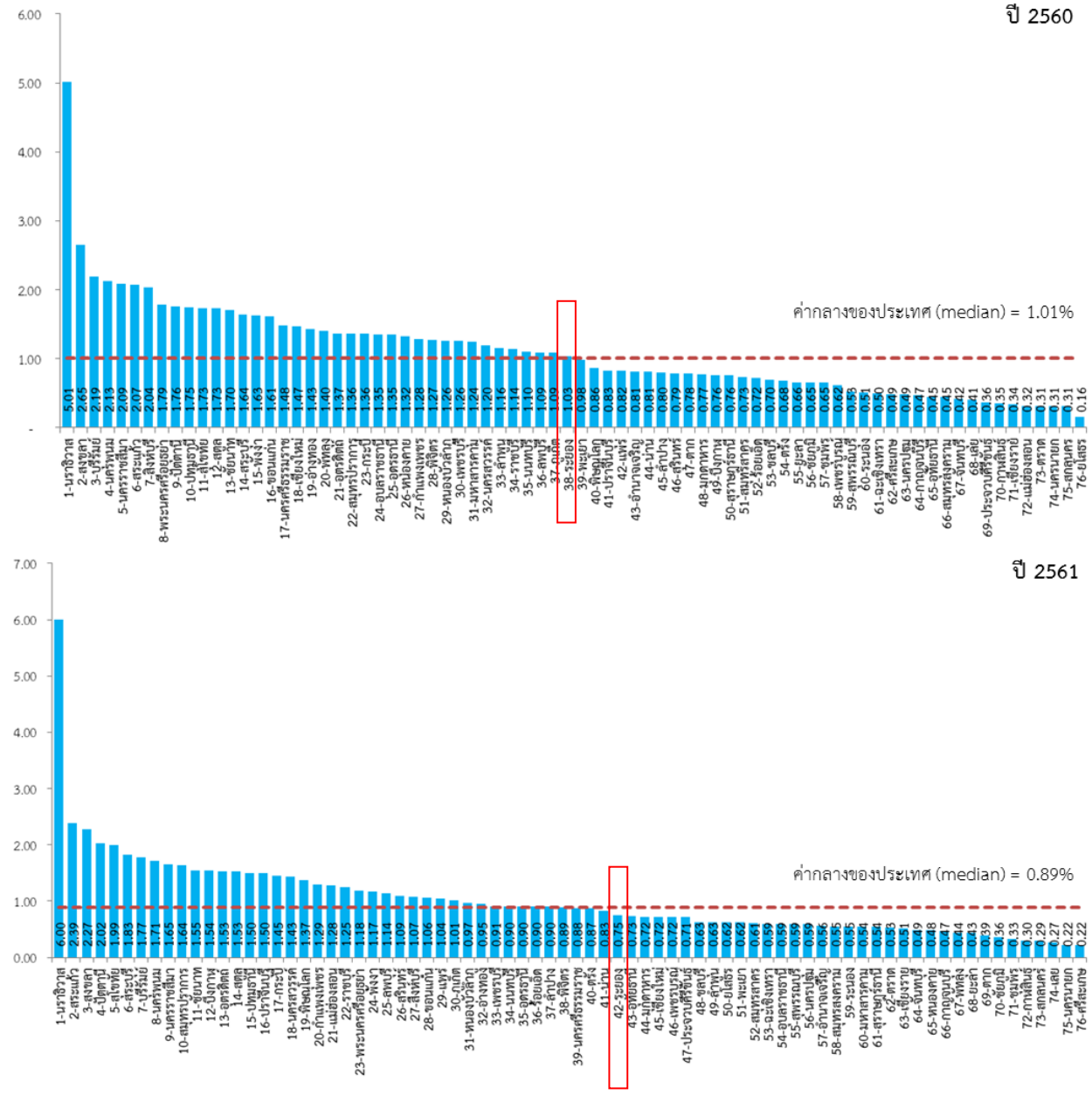
กองทุนประกันสังคม มีการจ่ายเงินกองทุน 1,973.95 ล้านบาท มีผู้ใช้บริการจำนวน 861,854 คน ประเภทประโยชน์ทดแทนที่ผู้ประกันตนใช้บริการสูงสุด ได้แก่ กรณีสงเคราะห์บุตร จำนวน 576,273 คน หรือร้อยละ 66.86 ของผู้ใช้บริการทั้งหมด สำหรับปริมาณการจ่ายเงินประโยชน์ทดแทน พบว่าการจ่ายเงินกรณีว่างงานมีการจ่ายเงินสูงสุดถึง 864.97 ล้านบาท หรือร้อยละ 43.82 ของเงินประโยชน์ทดแทนที่จ่าย

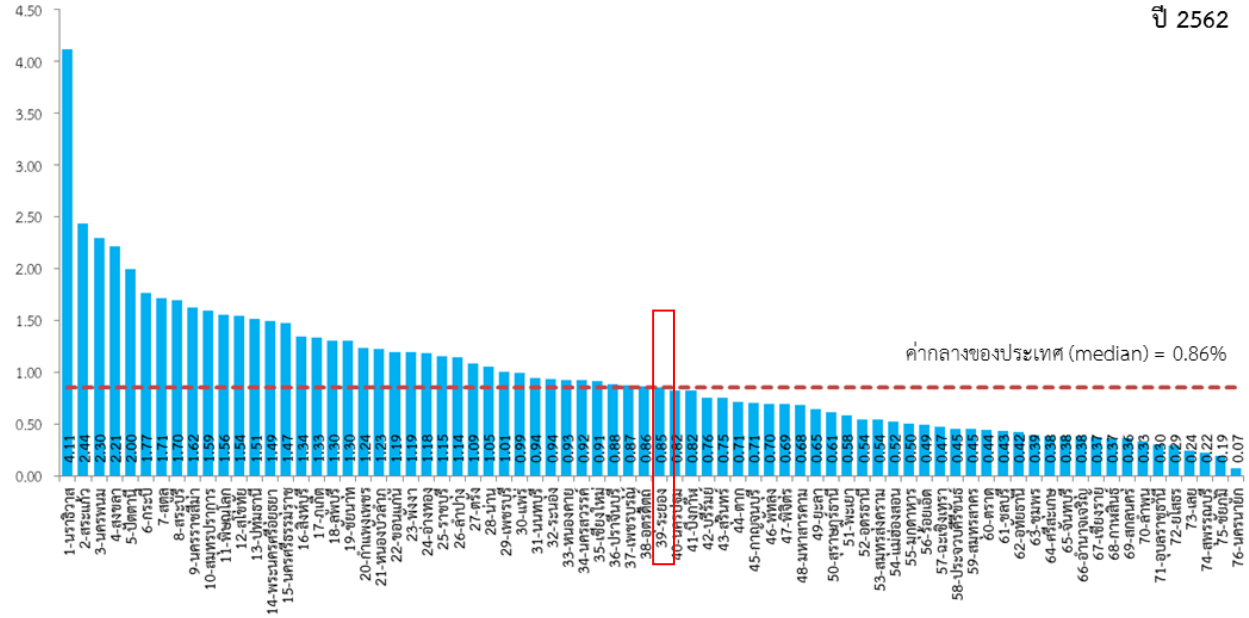
มีการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำนวน 3,382 คน โดยประเภทความร้ายแรงพบว่าส่วนใหญ่จะหยุดงานไม่เกิน 3 วัน จำนวน 2,606 คน (ร้อยละ 77.06) หยุดงานเกิน 3 วัน จำนวน 721 คน (ร้อยละ 21.32) สูญเสียอวัยวะบางส่วน 42 คน (ร้อยละ 1.24) และตาย 13 คน (ร้อยละ 0.38) ตามลำดับ

การเลิกจ้างแรงงาน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 มีลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้าง จำนวน 2,164 คน โดยประเภทอุตสาหกรรมที่มีการเลิกจ้าง คือ อุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ และเป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก (ต่ำกว่า 10 คน) จำนวน 123 แห่ง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากอัตราการว่างงาน (ร้อยละ) จากการจัดทำตัวชี้วัดเครื่องมือบ่งชี้สถานการณ์พัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นดังนี้

รูปที่ 23 กราฟแสดงอัตราการว่างงาน (ร้อยละ) ปี 2560-2562

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2564

จากแผนภาพด้านบนเป็นดังนี้

1. ปี 2560 อัตราการว่างงานร้อยละ 1.03 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ ร้อยละ 1.01
2. ปี 2561 อัตราการว่างงานร้อยละ 0.75 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ ร้อยละ 0.89
3. ปี 2562 อัตราการว่างงาน ร้อยละ 0.85 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ ร้อยละ 0.86

จากข้อมูลข้างต้น อัตราการว่างงานในปี 2562 ของจังหวัดระยอง คิดเป็นร้อยละ 0.85 ลดลงจาก 2 ปีก่อนหน้าเล็กน้อย ใกล้เคียงกับในภาพรวมของประเทศ

4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) ทรัพยากรธรรมชาติ

1. แร่ธาตุ

มีทรัพยากรแร่อยู่หลายชนิด แร่ที่มีปริมาณมากที่สุดคือแร่ทรายแก้ว แร่หินอุตสาหกรรม ชนิดหินแกรนิตเพื่อการก่อสร้าง แร่หินประดับชนิดหินแกรนิต แร่หินประดับชนิดหินไนส์ แร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินไนส์เพื่อการก่อสร้าง แร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง แร่อุตสาหกรรมและแร่เศรษฐกิจอื่นๆที่สำรวจพบได้แก่ แร่ดินขาว แร่เฟลด์สปาร์ แร่วอร์ทซ์ แร่ทองคำ นอกจากนี้ยังพบว่ามีกลุ่มแร่ที่หายากสะสมตัวอยู่ตามชายฝั่งและในทะเล ได้แก่ แร่ดีบุก แร่โรมาไซด์ แร่เซอร์คอน แร่ซีโนไทม์ แร่ลูโคซีน แร่ซิลเมไนท์ แร่รูไทล์ แร่โคซลัมไบท์และแร่แทนทาไลท์

ชนิดและผลผลิตแร่ที่สำคัญของจังหวัดระยอง

1) แร่ทรายแก้ว ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลซากพง ตำบลบ้านกร่ำ อำเภอแกลง และตำบลเพ ตำบลตะพง อำเภอเมืองระยอง ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมทรายแก้ว กระจก ขวด สารเคมี ตัวเร่งปฏิกิริยาในการถลุงโลหะ เซรามิค

2) แร่อุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง มีประมาณ 200 ไร่ ที่ตำบลกองดิน อำเภอแกลงและตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา ผลิตแร่เพื่อใช้ในการก่อสร้างทั่วไป

3) แร่หินอุตสาหกรรมชนิดแกรนิตเพื่อการก่อสร้าง มีการผลิตในท้องที่ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมืองระยอง แร่ที่ผลิตได้นอกจากใช้ในการก่อสร้างทั่วไปแล้ว ยังใช้ในโครงการขนาดใหญ่ เช่น ถมทะเลเพื่อก่อสร้างท่าเทียบเรือ เนื่องจากมีคุณสมบัติคงทนจากการผุกร่อนจากน้ำทะเลได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังมีก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย ส่งมายังโรงแยกก๊าซธรรมชาติของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยที่จังหวัดระยอง นับเป็นจุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ยิ่งใหญ่ของประเทศ

ตารางที่ 28 แสดงจำนวนเหมืองแร่ จำนวนคนงานและปริมาณแร่ที่ผลิตได้จำแนกตามชนิดแร่ ปี 2557- 2561

ปี	2557	2558	2559	2560	2561
จำนวนเหมืองแร่ (แห่ง)	10	9	12	20	22
จำนวนคนงาน (คน)	45	40	115	200	431
ปริมาณแร่ที่ผลิตได้ (เมตริกตัน)					
แร่ทรายแก้ว	351,412	981,658	1,436,253	824,185	753,829
แร่ดินขาว (ดินเหนียวสี)	9,138	-	-	-	-
แร่หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง	757,823	820,095	1,134,195	1,358,075	1,926,640
แร่หินแกรนิตเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง	2,134,404	2,035,173	238,318,615	1,189,206	1,299,168
ปริมาณแร่ที่ผลิตได้ (เมตริกตัน)	**3,252,777**	**3,836,926**	**240,889,063**	**3,371,466**	**3,979,637**

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ธันวาคม 2561

การผลิตแร่ที่สำคัญ (แร่ทรายแก้ว แร่หินปูน แร่หินแกรนิต แร่ดินเหนียวสีขาว) ปี 2557- 2561 พบว่ามีการผลิตสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น หินแกรนิตเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างมีปริมาณการผลิตมาก ส่วนแร่ทรายแก้วมีปริมาณการผลิตลดลงในปี 2561

(2) ป่าไม้

มีเนื้อที่ป่า 182,276 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.96 ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ตาม พ.ร.ฎ. กำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ โดยแยกเป็นป่าสงวนแห่งชาติ 8 แห่ง เนื้อที่ 821.99 ตารางกิโลเมตร หรือ 513,743 ไร่ อุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง คืออุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด พื้นที่ 81,875 ไร่และอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง พื้นที่ 42,400 ไร่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 198.84 ตารางกิโลเมตรหรือ 124,275 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน พื้นที่ 32,875 ไร่ และสวนรุกขชาติ

2 แห่งคือสวนรุกขชาติเพและสวนรุกขชาติหนองสนม ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบแล้ง นอกจากนี้ยังมีป่าชายเลน ป่าเบญจพรรณและป่าละเมาะ

การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อที่ป่าไม้ของกรมป่าไม้ พบว่าเนื้อที่ป่าไม้ที่ลดลงในอัตราที่ลดลง เนื่องจากเนื้อที่ป่าที่เหลืออยู่ในเขตอนุรักษ์และภูเขาสูงชันไม่เหมาะกับการทำเกษตรรวมทั้งการปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่าอย่างเข้มแข็งของเจ้าหน้าที่ สภาพปัญหาป่าไม้บางส่วนไม่ได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เนื่องจากอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเองสหกรณ์นิคมและพื้นที่เขาเล็กๆน้อยๆ ประกอบกับปัจจุบันกฎหมายป่าชุมชนที่มุ่งเน้นให้ประชาชนร่วมจัดการป่าไม้ยังไม่ได้บังคับใช้ เพราะอยู่ระหว่างการพิจารณาหากกฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ได้ คาดว่าจังหวัดระยองจะมีเนื้อที่ป่าเพิ่มขึ้นเนื่องจากความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันรักษาป่าและการฟื้นฟูป่า

ตารางที่ 29 แสดงรายละเอียดพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายในท้องที่จังหวัดระยอง

ลำดับที่	ชื่อ	พื้นที่ (ไร่)
1	อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด	81,875
2	อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง	42,400
3	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน	32,875
	รวม	**157,150**

หมายเหตุ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายในลำดับที่ 2. และ 3. ทับซ้อนอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้สำรวจสถานภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติและนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ พบว่าจังหวัดระยอง มีพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมด 31,749.02 ไร่ มีพื้นที่ป่าชายเลนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งหมด 9,898.80 ไร่ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนในจังหวัดระยอง เกิดจากการใช้ประโยชน์11,283.57 ไร่

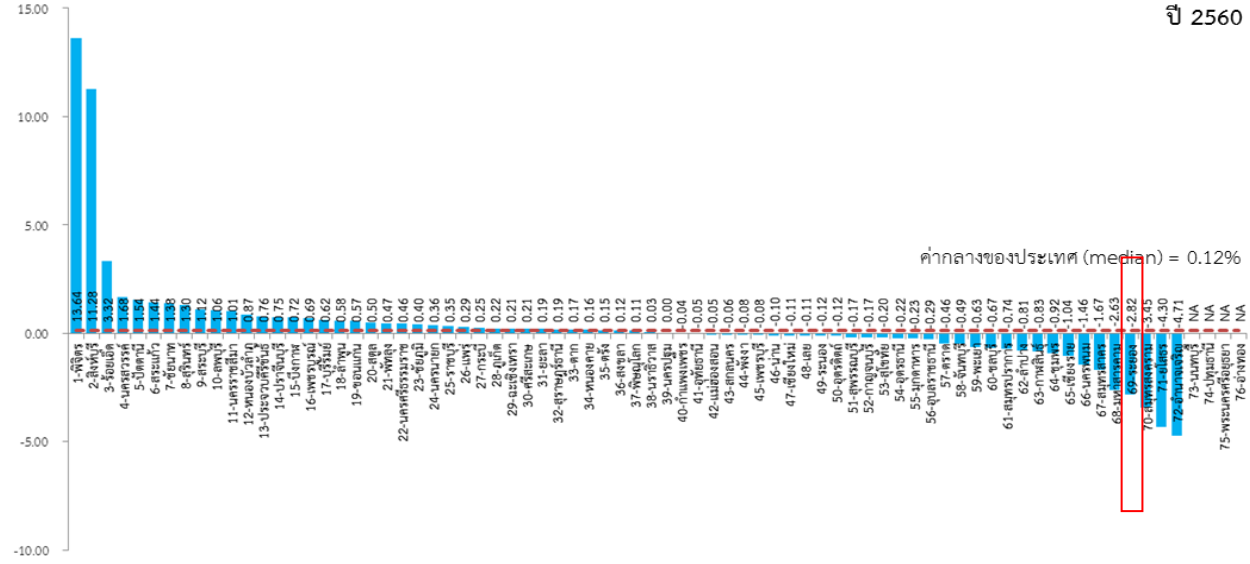
ตารางที่ 30 พื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าชายเลนในจังหวัดระยอง

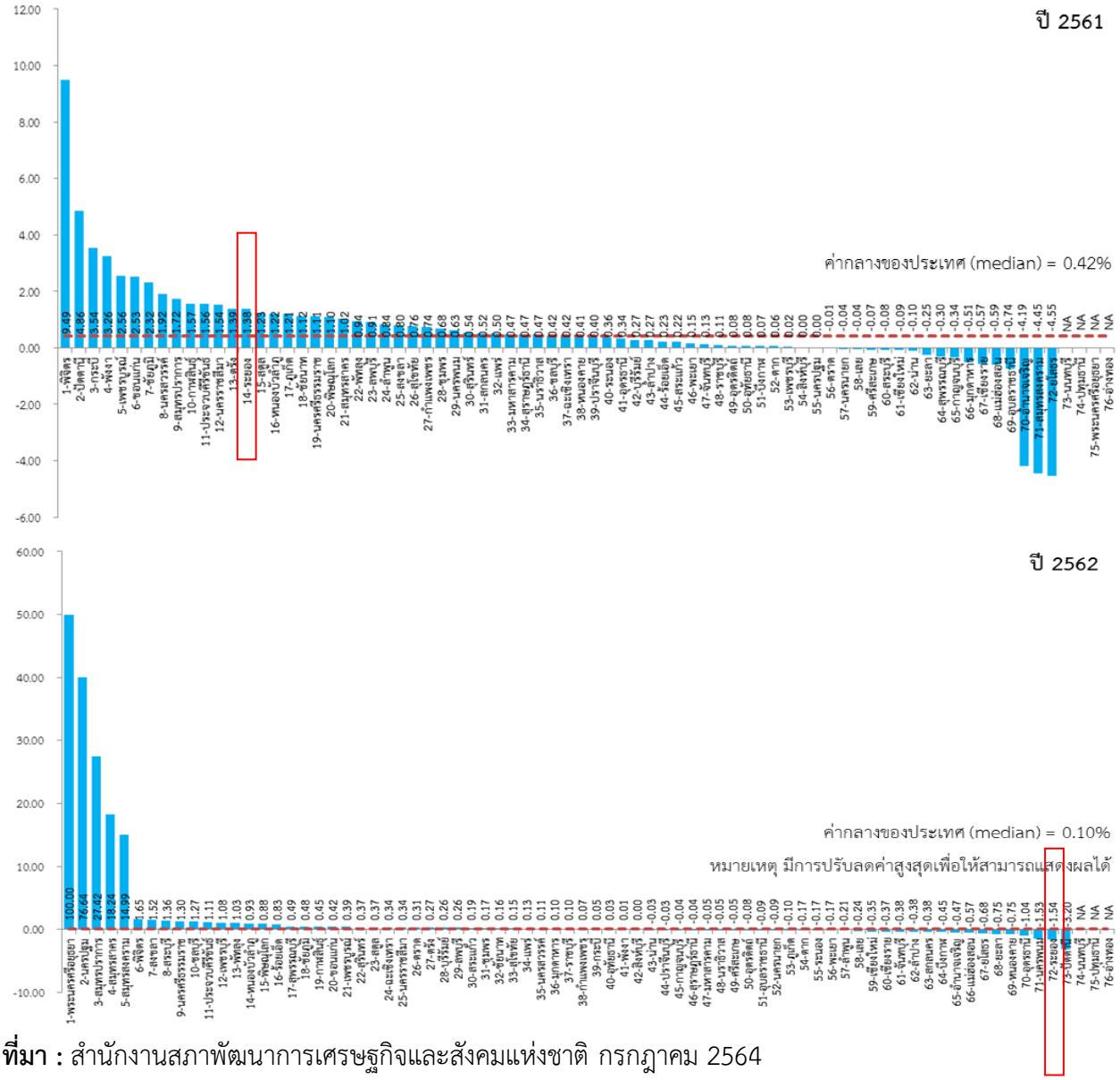
อำเภอและตำบล	พื้นที่
อำเภอเมือง	**507.80**
ตำบลแกลง	-
ตำบลเชิงเนิน	31.73
ตำบลท่าประดู่	252.28
ตำบลเนินพระ	223.79
อำเภอแกลง	**10,775.77**
ตำบลกร่ำ	560.32
ตำบลกองดิน	1,062.92
ตำบลคลองปูน	1,489.32
ตำบลชากพง	131.77
ตำบลทางเกวียน	1,599.64
ตำบลทุ่งควายกิน	1,673.88
ตำบลเนินฆ้อ	1,806.72
ตำบลบ้านนา	76.61
ตำบลปากน้ำประแสร์	1,084.27
ตำบลพังราด	1,039.59
ตำบลวังหว้า	250.74
รวมพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าชายเลนทั้งจังหวัด	**11,283.57**

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งปี 2555

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัด จากการจัดทำตัวชี้วัดเครื่องมือบ่งชี้สถานการณ์พัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าลดลงอย่างต่อเนื่องในระยะ 3 ปีหลัง

รูปที่ 24 กราฟแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัด(ร้อยละ) ปี 2560-2562

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2564

จากแผนภาพด้านบนเป็นดังนี้

1. ปี 2560 อัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดร้อยละ -2.82 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 0.12

2. ปี 2561 อัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดร้อยละ 1.83 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 0.42

3. ปี 2562 อัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดร้อยละ -1.54 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 0.10

จากข้อมูลข้างต้น พบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดในปี 2562 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงถึงร้อยละ 1.54

(3) แหล่งน้ำและการชลประทาน

1) แม่น้ำ มีแม่น้ำที่สำคัญ 3 สาย ได้แก่

- แม่น้ำระยองหรือคลองใหญ่ความยาวประมาณ 50 กิโลเมตร มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขา กองซองและเขาพนมศาสตร์ ซึ่งไหลมาตามคลองต่างๆ แล้วมารวมกันเรียกว่าคลองใหญ่และไหลลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

- แม่น้ำประแสร์ มีต้นกำเนิดจากเขาใหญ่ เขาอ่างฤาไน เขาหินโรง เขาอ่างกระเด็น ไหลมาตามห้วยและคลองต่างๆ หลายสาย เช่น คลองประแสร์ คลองปลิง คลองบ่อทอง ห้วยหินคม คลองเจว็ด คลองตากล้วย คลองชุมแสง คลองไผ่เหนือ - ใต้ คลองตวาด คลองพังหวาย คลองจำกา คลองใช้ คลองแหวน คลองโพล้ คลองทาสีแก้วและคลองหนองพลงแล้วไหลมารวมกันเรียกว่าแม่น้ำประแสร์ มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตรและไหลลงสู่ทะเลที่บ้านปากน้ำ ตำบลปากน้ำประแสร์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

- แม่น้ำพังราด ประกอบด้วย แม่น้ำสายสั้นๆ ในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี โดยในเขตจังหวัดจันทบุรีลำนาสาขาที่กำเนิดจากเขาดง และเขาทลายไหลมาบรรจบกัน แล้วไหลรวมลงใต้เป็นแนวเขตระหว่างจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดระยอง ลงสู่ปากน้ำพังราด อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

2) ลำคลอง จังหวัดระยองมีคลองต่างๆ ถึง 170 คลอง ซึ่งมีน้ำใช้ตลอดปีที่สำคัญ ได้แก่

- คลองดอกกราย มีความยาวประมาณ 45 กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเขาชากกล้วยในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ไหลลงคลองหนองปลาไหลก่อนที่จะบรรจบกับคลองใหญ่

- คลองหนองปลาไหล มีความยาวประมาณ 42 กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาน้ำโจน เขาชมพู่และเขาเรือตกในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งไหลมาตามห้วยและคลองต่างๆ เช่น คลองระวิง คลองกร่ำ คลองปลวกแดง จังหวัดระยอง ไหลมารวมกัน เรียกว่า คลองหนองปลาไหล แล้วไหลลงสู่คลองใหญ่ที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย

- คลองโพล้ มีความยาวประมาณ 38 กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเขาชมูน เขาชะเอมและเขาปลายคลองโพล้ ไหลลงสู่แม่น้ำประแสร์ที่บ้านท่ากระชาย อำเภอแกลง

- คลองทับมา มีความยาวประมาณ 12 กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาต่างๆ เช่น เขาจอมแห เขาเกตุ เขากระบอก ซึ่งไหลมาตามห้วยและคลองต่างๆ เช่น คลองชากใหญ่ คลองหนองหล้าและคลองช้างตายไหลมารวมกันเรียกว่าคลองทับมาและไหลลงสู่แม่น้ำระยองที่บ้านเกาะกลอย อำเภอเมืองระยอง

- คลองระโอก มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาชะเมา ซึ่งไหลมาตามคลองต่างๆ เช่น คลองเขาจุด คลองสะท้อนและคลองน้ำเป็น ไหลมารวมกันเรียกว่าคลองระโอกและไหลลงสู่คลองโพล้ที่บ้านเนินสุขสำราญ อำเภอแกลง

3) แหล่งน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำใต้ดินมีคุณภาพปานกลางถึงคุณภาพดี ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลงและอำเภอวังจันทร์

4) การชลประทาน จังหวัดระยองมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อใช้สำหรับการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภคและการอุตสาหกรรม มีโครงการขนาดใหญ่และขนาดกลาง จำนวน 5 โครงการสามารถเก็บกักน้ำได้ 542.65 ล้าน ลบ.ม.และมีพื้นที่ชลประทานได้รับประโยชน์ 201,700 ไร่ แบ่งเป็น 3 ประเภทหลักๆ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) โครงการชลประทานเพื่อการอุตสาหกรรมมีจำนวน 2 โครงการ คือ โครงการอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลและอ่างเก็บน้ำดอกกราย

(2) โครงการชลประทานเพื่อป้องกันน้ำเค็มและอุทกภัยและเก็บกักน้ำ มีจำนวน 6 โครงการ คือ โครงการป้องกันอุทกภัยระยอง บ้านค่าย อ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำคลองกระโอก และโครงการป้องกันน้ำเค็มลุ่มแม่น้ำประแสร์

(3) โครงการชลประทานเพื่อการเกษตรจังหวัดระยอง มีจำนวน 5 โครงการ คือ โครงการป้องกันอุทกภัยจังหวัดระยอง บ้านค่าย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำคลองระโอกและโครงการป้องกันน้ำเค็มลุ่มแม่น้ำประแสร์

ตารางที่ 31 แสดงข้อมูลแหล่งน้ำจำแนกตามประเภทแหล่งน้ำรายอำเภอ

อำเภอ	2561								2562								2563							
		ประเภทแหล่งน้ำ								ประเภทแหล่งน้ำ								ประเภทแหล่งน้ำ						
	รวม	อ่างเก็บน้ำ			ฝายคอนกรีต	ทำนบ	สระหนองบึง	คูคลอง	รวม	อ่างเก็บน้ำ			ฝายคอนกรีต	ทำนบ	สระหนองบึง	คูคลอง	รวม	อ่างเก็บน้ำ			ฝายคอนกรีต	ทำนบ	สระหนองบึง	คูคลอง
		ใหญ่	กลาง	เล็ก						ใหญ่	กลาง	เล็ก						ใหญ่	กลาง	เล็ก				
	290	**2**	**3**	**10**	**56**	**3**	**155**	**61**	**290**	**2**	**3**	**10**	**56**	**3**	**155**	**61**	**290**	**2**	**3**	**10**	**56**	**3**	**155**	**61**
อำเภอเมืองระยอง	32	-	-	3	4	-	12	13	32	-	-	3	4	-	12	13	32	-	-	3	4	-	12	13
อำเภอบ้านฉาง	7	-	-	1	3	-	2	1	7	-	-	1	3	-	2	1	7	-	-	1	3	-	2	1
อำเภอแกลง	72	-	1	-	13	3	42	13	72	-	1	-	13	3	42	13	72	-	1	-	13	3	42	13
อำเภอวังจันทร์	53	1	-	3	13	-	30	6	53	1	-	3	13	-	30	6	53	1	-	3	13	-	30	6
อำเภอบ้านค่าย	38	-	-	1	4	-	18	15	38	-	-	1	4	-	18	15	38	-	-	1	4	-	18	15
อำเภอปลวกแดง	22	1	2	-	7	-	8	4	22	1	2	-	7	-	8	4	22	1	2	-	7	-	8	4
อำเภอเขาชะเมา	4	-	-	2	2	-	-	-	4	-	-	2	2	-	-	-	4	-	-	2	2	-	-	-
อำเภอนิคมพัฒนา	62	-	-	-	10	-	43	9	62	-	-	-	10	-	43	9	62	-	-	-	10	-	43	9

ที่มา : โครงการชลประทานจังหวัดระยอง พ.ศ. 2563

ตารางที่ 32 แสดงข้อมูลโครงการขนาดใหญ่ของชลประทานระยอง

ชื่อโครงการ	ที่ตั้ง		ปริมาณการเก็บน้ำ	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
	ตำบล	อำเภอ		
อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล	ละหาร	ปลวกแดง	163.75	36,000
อ่างเก็บน้ำดอกกราย	แม่น้ำคู่	ปลวกแดง	71.40	1,200
อ่างเก็บน้ำคลองระโอก	ทุ่งควายกิน	แกลง	19.50	7,500
อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่	ละหาร	ปลวกแดง	40.00	20,000
อ่างเก็บน้ำประแสร์	ชุมแสง	วังจันทร์	248.00	137,000
รวม	-	-	**542.65**	**201,700**

ที่มา : โครงการชลประทานจังหวัดระยอง 2563

การจัดการน้ำของจังหวัดระยอง แบ่งตามสภาพทางลุ่มน้ำ 2 พื้นที่ลุ่มน้ำ ได้แก่ พื้นที่ลุ่มน้ำคลองใหญ่ (แม่น้ำระยอง) ขนาดพื้นที่รับน้ำประมาณ 1,800 ตร.กม. ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล และอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ พื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์ ขนาดพื้นที่รับน้ำประมาณ 1,500 ตร.กม. ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำประแสร์ และอ่างเก็บน้ำคลองระโอก การขยายตัวในพื้นที่เศรษฐกิจในจังหวัดระยองอย่างรวดเร็ว สภาพความต้องการใช้น้ำ ประกอบด้วย

1) ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ประเมินจากจำนวนประชากรกับอัตราการใช้น้ำของประชากรโดยทำการประเมินความต้องการในอนาคต 5 และ 10 ปี ความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคปัจจุบัน เท่ากับ 40.42 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และจะเพิ่มเป็น 45.3 และ 50.6 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ในระยะ 5 และ 10 ปี ตามลำดับ

2) ใช้น้ำเพื่อการอุตสาหกรรม มีผู้ใช้น้ำที่เป็นนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง แนวโน้มของการเจริญเติบโตด้านอุตสาหกรรมและแผนการพัฒนานิคมอุสาหกรรมในระยะ 10 ปี ความต้องการใช้น้ำเพื่ออุตสาหกรรมปัจจุบัน เท่ากับ 173.11 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และจะเพิ่มเป็น 191.40 และ 224.02 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ในระยะ 5 และ 10 ปี ตามลำดับ

3) ใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยว ประเมินจากจำนวนผู้ท่องเที่ยวที่มาพักแรมในจังหวัดระยอง ซึ่งมีอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวทุกๆ ปี ดังนี้ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยวปัจจุบัน เท่ากับ 3.27 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และจะเพิ่มเป็น 4.10 และ 4.93 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ในระยะ 5 และ 10 ปี ตามลำดับ

4) ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ประเมินจากพื้นที่เกษตรกรรมฤดูฝนและฤดูแล้งทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน ผลการประเมินความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ปัจจุบันเท่ากับ 1,044.43 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และความต้องการน้ำเพื่อการเกษตรจะเพิ่มเป็น 1,090 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ใน 10 ปีข้างหน้า

5) ใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ท้ายน้ำ พิจารณาความต้องการน้ำเพื่อระบบนิเวศน์ ในสองลุ่มน้ำย่อย คือ ลุ่มน้ำคลองใหญ่ และลุ่มน้ำประแสร์ ความต้องการน้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ลุ่มน้ำคลองใหญ่และประแสร์ เท่ากับ 12 และ 42 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปีตามลำดับ รวมเป็นความต้องการน้ำที่ต้องการเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ เท่ากับ 54 ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

สำหรับท่อส่งน้ำและระบบผันน้ำโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ได้แก่ ท่อส่งน้ำดอกกราย-มาบตาพุด ท่อส่งน้ำมาบตาพุด-สัตหีบ ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล-หนองค้อ ท่อเชื่อมโยงอ่างฯ ประแสร์-อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล-มาบตาพุด ท่อส่งน้ำดิบในจังหวัดฉะเชิงเทรา ท่อส่งน้ำแม่น้ำระยอง-มาบข่า ท่อส่งน้ำหนองปลาไหล-มาบตาพุด เส้นที่ 3 ระบบผันน้ำอ่างฯดอกกราย-อ่างฯ หนองปลาไหล และโครงการผันน้ำ าจากคลองวังโตนด-อ่างฯ ประแสร์ ฯลฯ

(4) คุณภาพอากาศ

จังหวัดระยองประสบปัญหาเรื่องสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ซึ่งเป็นสารที่เกิดขึ้นจากกระบวนการกลั่นน้ำมัน กระบวนการแยกแก๊สและนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง รวมถึงการผลิตในอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง อินทรีย์สารเหล่านี้หากปนเปื้อนในบรรยากาศจะมีความเสี่ยงสูงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เนื่องจากสารอินทรีย์ระเหยง่ายเป็นสารที่มีความเสี่ยง อันก่อให้เกิดโรคมะเร็งหากรับเข้าในร่างกายมนุษย์และสัตว์ที่เกินกว่าค่ามาตรฐาน จากการตรวจวัดโดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 (ชลบุรี) ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ ตรวจวัดจากสถานีเก็บตัวอย่างสารอินทรีย์ระเหยง่าย ในจังหวัดระยอง จำนวน 9 สถานี โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่มาบตาพุดจำนวน 7 สถานี ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบลมาบตาพุด วัดมาบชลูด โรงเรียนวัดหนองแฟบ สถานีเมืองใหม่มาบตาพุด ที่ทำการชุมชนบ้านพลง ศูนย์บริการสาธารณสุขบ้านตากวนและชุมชนเนินพะยอม (หมู่บ้านนพเกตุ) และเขตประกอบการอุตสาหกรรม ไออาร์พีซี จำนวน 2 สถานี ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองจอก และวัดปลวกเกตุ ซึ่งผลการ พบว่า มีการตรวจพบค่าที่เกินกว่าค่ามาตรฐาน 3 ชนิด คือ Benzene 1,3–Butadiene และ 1,2 – ichloroethane ในเขตมาบตาพุด โดยเฉพาะ Benzene มีการตรวจพบค่าที่เกินกว่าค่ามาตรฐาน เกือบทุกสถานีตรวจวัด

- สารเบนซีน เกินค่ามาตรฐานค่าสารอินทรีย์ระเหยง่ายในบรรยากาศโดยทั่วไปในเวลา 1 ปี เกือบทุกจุดตรวจวัด

- สาร 1,3 – บิวทาไดอีน เกินค่ามาตรฐานฯ ที่บริเวณสถานีตรวจวัดที่อยู่ใกล้กับพื้นที่อุตสาหกรรม ส่วนใหญ่มีแนวโน้มลดลงค่อนข้างชัดเจน

- สาร 1,2 – ไดคลอโรอีเทน เกินค่ามาตรฐานฯ ที่สถานีตรวจวัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม และมีจำนวนสถานีที่เกินมาตรฐานฯ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านๆ มา

กรมควบคุมมลพิษติดตามตรวจสอบสถานการณ์คุณภาพอากาศในบรรยากาศในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฝ้าระวังและแจ้งเตือนผลการตรวจวัด VOCs ที่พบค่าสูงเกินค่าเฝ้าระวัง 24 ชั่วโมง ซึ่งหน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการหาสาเหตุและควบคุมการระบายสารดังกล่าวจากแหล่งกำเนิดอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขอความร่วมมือผู้ประกอบการและท่าเรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสารเบนซีน

สาร 1,3–บิวทาไดอีน และสาร 1,2–ไดคลอโรอีเทน ต้องป้องกัน ควบคุม ลดการรั่วซึม และลดการระบายสารอินทรีย์ระเหยง่ายจากแหล่งกำเนิด โดยให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและกรมโรงงานอุตสาหกรรม ควบคุม กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และขอความร่วมมือนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เขตประกอบการอุตสาหกรรมไออาร์พีซี ส่งแผนการดำเนินกิจกรรม ที่ไม่ใช่การผลิตปกติ (Shutdown/Turnaround) ในปี 2559 ของโรงงานในพื้นที่รับผิดชอบให้กรมควบคุมมลพิษทราบล่วงหน้าเพื่อเฝ้าระวัง ติดตามตรวจสอบ โดยจะมีการกำกับและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุก 3 เดือน ทั้งนี้ สถานการณ์สารอินทรีย์ระเหยง่ายในหลายสถานีที่ยังคงเป็นปัญหา อาจมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากแหล่งกำเนิดมลพิษบางประเภทที่ยังไม่มีมาตรฐานหรือมาตรการในการควบคุม การระบายสารอินทรีย์ระเหยง่าย เช่น ถังกักเก็บสารเคมีและน้ำมันเชื้อเพลิง ท่าเรือที่มี การเก็บรักษา ขนถ่าย และ/หรือขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงและสารเคมี และโรงกลั่นน้ำมัน

(5) ขยะมูลฝอย

จังหวัดระยองกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด คือ “จังหวัดระยองมีการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย อย่างถูกหลักวิชาการ และเกิดประโยชน์สูงสุด”

ศักยภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด

จังหวัดระยองมี มีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยถูกหลักสุขาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พื้นที่ประมาณ 429 ไร่ ปริมาณขยะเข้าประมาณ 250 ตัน/วันรูปแบบครบวงจร ทำปุ๋ยหมัก และนำวัสดุไปรีไซเคิล 2) เทศบาลนครระยอง พื้นที่ประมาณ 100 ไร่ ปริมาณขยะเข้าประมาณ 105 ตัน/วันรูปแบบเทกอง 3) เทศบาลตำบลเมืองแกลง พื้นที่ประมาณ 80 ไร่ ปริมาณขยะเข้าประมาณ 51 ตัน/วันมีการคัดแยกขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ และหมักแก๊สชีวภาพและระบบกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน แต่ปัจจุบันระบบกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครระยองและเทศบาลตำบลเมืองแกลงใกล้จะเต็มแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงฟื้นฟูและพัฒนาประสิทธิภาพระบบให้สามารถรองรับขยะที่เกิดขึ้นได้อย่างเพียงพอ

ทั้งนี้ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมศูนย์ของจังหวัดระยอง ได้แก่ ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจร จังหวัดระยอง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง มีพื้นที่ 429 ไร่ ปริมาณขยะเข้าวันละประมาณ 250 ตัน/วัน และได้ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันกับบริษัท โกลบอล เพาเวอร์ ซินเนอร์ยี่ จำกัด (GPSC) พัฒนาระบบโดยเพิ่มระบบแปรรูปเป็นขยะเชื้อเพลิง(RDF) เข้าระบบโรงไฟฟ้า ขนาด 9.8 เมกกะวัตต์ ในพื้นที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจร สามารถรองรับขยะได้ไม่น้อยกว่า 500 -600ตัน/วันเพื่อแปลงเป็นพลังงานไฟฟ้า

จังหวัดระยองได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต โดยจะมีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย จำนวน 2 แห่ง ระบบกำจัดมูลฝอย 1 แห่ง และสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย จำนวน 2 แห่ง คาดว่าจะสามารถรองรับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นกว่า 351,094 ตัน/ปี และสามารถปรับปรุงฟื้นฟูหรือปิดระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักวิชาการทั้ง 22 แห่ง ดังนี้

ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย

1. ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจร จังหวัดระยอง รับขยะในกลุ่มพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉางและอำเภอนิคมพัฒนา ปริมาณ 721 ตัน/วันและขยะจากสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยชุมชน(ศูนย์อำเภอแกลง) ปริมาณ 179 ตัน/วัน รวมปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าระบบทั้งสิ้น 900 ตัน/วัน ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ไม่น้อยกว่า 500 ตัน/วัน

2. ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลเมืองแกลง รับขยะมูลฝอยในกลุ่มพื้นที่อำเภอแกลง จำนวน 7 แห่ง และอำเภอเขาชะเมา จำนวน 3 แห่ง ปริมาณขยะ 63 ตัน/วัน

3. ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเกาะเสม็ด อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ รับขยะในพื้นที่เกาะเสม็ด รับขยะประมาณวันละ 7 – 10 ตัน ซึ่งปริมาณขยะส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพักแรมและนักทัศนาจร

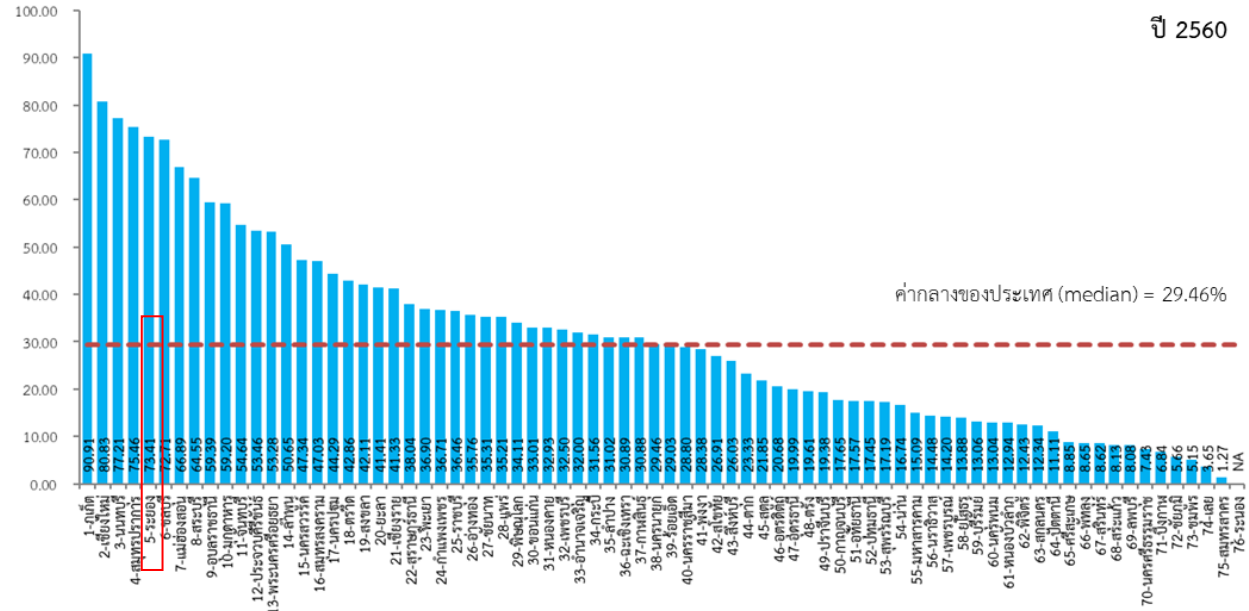
สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย

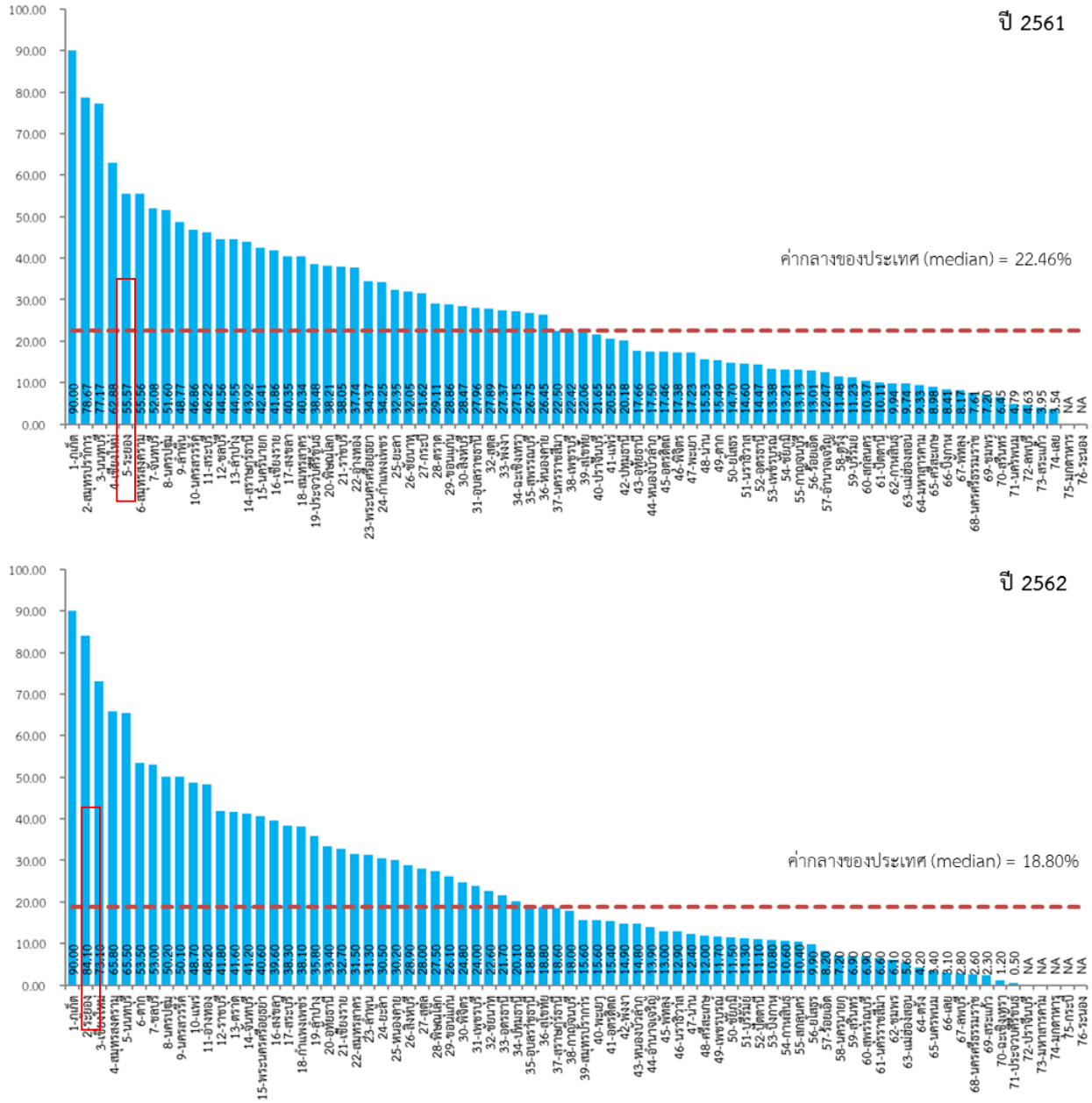
1. สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยชุมชน (ศูนย์อำเภอแกลง) ตำบลห้วยยาง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง รับขยะในกลุ่มพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแกลง อำเภอเขาชะเมา และอำเภอวังจันทร์ ปริมาณขยะ 179 ตัน/วัน

2. สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองมาบตาพุด รับขยะของเทศบาลเมืองมาบตาพุด ปริมาณขยะ 108 ตัน/วัน

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ร้อยละ)จากการจัดทำตัวชี้วัดเครื่องมือบ่งชี้สถานการณ์พัฒนาของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

รูปที่ 25 กราฟแสดงสัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ปี 2560-2562

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2564

จากแผนภาพด้านบนเป็นดังนี้

1. ปี 2560 สัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ร้อยละ 73.41 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 29.46

2. ปี 2561 สัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ร้อยละ 55.74 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 22.46

3. ปี 2562 มีสัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ร้อยละ 84.10 ในขณะที่ค่ากลางของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 18.80

จากข้อมูลข้างต้น พบว่าสัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในปี 2562 จังหวัดระยองมีการกำจัดที่ถูกต้องในอัตราที่สูงมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินการที่เห็นผลของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจรขนาดใหญ่ และการให้ความสำคัญของจังหวัด

(6) ภัยธรรมชาติและสาธารณภัยต่างๆ

สำหรับการเกิดภัยธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดระยองที่ผ่านมามีน้อยมากและมีเป็นบางพื้นที่ สำหรับสถานการณ์ภัยธรรมชาติและสาธารณภัยต่างๆ ในพื้นที่มีดังนี้

1. ภัยจากการคมนาคมและขนส่ง (อุบัติเหตุจราจรทางถนน) ถือเป็นภัยที่ทำให้เกิดการเสียชีวิตของประชาชนมากที่สุด และอยู่ในลำดับที่ 1 ของประเทศ

ตารางที่ 33 แสดงจำนวนและความเสียหายจากภัยจากอุบัติเหตุจราจรทางถนนในพื้นที่จังหวัดระยอง ปี 2561-2563

ปี พ.ศ.	จำนวนครั้งที่เกิดภัย (ครั้ง)	เสียชีวิต (คน)	บาดเจ็บ (คน)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2561	463	69	371	5,817,492
2562	331	85	131	15,395,652
2563	301	68	179	17,590,352

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง ปี 2563

2. ภัยจากอุทกภัย จังหวัดระยองมีแม่น้ำระยองและลำคลองเป็นทางรวมน้ำจากแหล่งต่างๆ ในพื้นที่เพื่อไหลลงสู่ทะเล ดังนั้น เมื่อเกิดสาวะฝนตกหนักในช่วงฤดูฝน ประกอบกับการเกิดสภาวะน้ำป่าไหลหลาก ทำให้เกิดภาวะน้ำไหลล้นตลิ่งและท่วมในพื้นที่บริเวณตลิ่งและที่ลุ่ม นอกจากนี้การใช้ที่ดินของราษฎรในพื้นที่ เช่น การถมที่ การบุกรุกป่าต้นน้ำเพื่อทำสวนยาง และการสร้างอาคารรุกล้ำ ลำน้ำ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปัญหาอุทกภัยรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณคลองทับมา

ตารางที่ 34 แสดงจำนวนและความเสียหายจากอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดระยองปี 2561-2563

ปี พ.ศ.	จำนวนที่เกิดภัย (ครั้ง)	พื้นที่ประสบภัย (อำเภอ)	เสียชีวิต (คน)	บาดเจ็บ (คน)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2561	58	ยกเว้น อ.บ้านฉาง	-	-	11,660,080
2562	13	ยกเว้น อ.นิคมพัฒนา และ อ.เขาชะเมา	-	-	3,379,000
2563	7	ครบทั้ง ๘ อำเภอ	-	-	11,320,000

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง ปี 2563

3. ภัยจากพายุหมุนเขตร้อน (วาตภัย) จังหวัดระยองตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตลอดแนว 105 กิโลเมตร เกิดพายุที่สร้างความเสียหายอยู่บ้าง แต่ไม่มากนัก ซึ่งเป็นไปตามฤดูกาล ส่วนใหญ่จะสร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนและสวนผลไม้ของประชาชน

ตารางที่ 35 แสดงจำนวนและความเสียหายจากพายุหมุนเขตร้อนในพื้นที่จังหวัดระยองปี 2561-2563

พ.ศ.	จำนวนครั้งที่เกิดภัย (ครั้ง)	พื้นที่ประสบภัย (อำเภอ)	จำนวนบ้านเรือนเสียหายทั้งหลัง (หลัง)	จำนวนบ้านเรือนเสียหายบางส่วน (หลัง)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2561	31	ยกเว้น อ.นิคมพัฒนา อ.ปลวกแดง	-	140	689,105
2562	34	ยกเว้น อ.นิคมพัฒนา อ.วังจันทร์	-	52	2,830,557
2563	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง ปี 2563

4. ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย จังหวัดระยองมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก โดยเฉพาะปิโตรเคมีและสารเคมี ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่มาบตาพุด แต่กระนั้นก็ตามจำนวนการเกิดอุบัติเหตุและสารเคมีและวัตถุอันตรายมีจำนวนไม่มากเนื่องจากมีการระวัดระวังเป็นอย่างดีทั้งในการผลิตและการขนส่ง

ตารางที่ 36 แสดงจำนวนและความเสียหายจากสารเคมีและวัตถุอันตรายในพื้นที่จังหวัดระยองปี 2561-2563

ปี พ.ศ.	จำนวนครั้งที่เกิดภัย (ครั้ง)	พื้นที่ประสบภัย (อำเภอ)	จำนวนโรงงานที่เสียหาย (หลัง)	เสียชีวิต (คน)	บาดเจ็บ (คน)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2561	1	อ. เมืองระยอง	-	-	-	-
2562	-	-	-	-	-	-
2563	2	อ. เมืองระยอง	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง ปี 2563

5. ภัยจากช้างป่าทำลายพืชไร่-พืชสวน ปัญหาช้างป่ามีอยู่ในพื้นที่อำเภอแกลงและอำเภอเขาชะเมา สถานการณ์ความขัดแย้งคนกับช้างป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ปีพ.ศ.2545 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุสำคัญได้แก่ การขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรทับซ้อนกับอาณาเขตของช้างป่า การเพิ่มขึ้นและการเคลื่อนย้ายถิ่นของช้างป่า แหล่งน้ำและแหล่งอาหาร สาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งคนกับช้างป่าและชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากช้างป่าที่เข้า

มากินหรือทำลายพืชผลทางการเกษตร สร้างความหวาดกลัวแก่พี่น้องประชาชนในพื้นที่ซึ่งประกอบอาชีพกรีดยาง ทำสวน ทำไร่ และตัดไม้ยางพารา ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 37 แสดงจำนวนและความเสียหายจากช้างป่าทำลายพืชไร่-พืชสวนในพื้นที่จังหวัดระยอง

ปี พ.ศ.	จำนวนครั้งที่เกิดภัย (ครั้ง)	พื้นที่ประสบภัย (อำเภอ)	จำนวนพืชไร่ได้รับความเสียหาย (ไร่)	จำนวนพืชสวนได้รับความเสียหาย (ไร่)	จำนวนนาได้รับความเสียหาย (ไร่)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2561	16	อ.เขาชะเมา	87	153	4	185,706
2562	4	อ.เขาชะเมา	130	345	-	422,342
2563	2	อ.เขาชะเมา และ อ.วังจันทร์	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง

6. ภัยแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่มีปัญหาภัยแล้งอยู่ในระดับต่ำ มีบางส่วนโดยเฉพาะพื้นที่ๆ ห่างไกลแหล่งน้ำที่เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยสถานการณ์ด้านการขาดแคลนน้ำแยกเป็นการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร

ตารางที่ 38 แสดงจำนวนและความเสียหายจากภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดระยองปี 2561-2563

ปี พ.ศ.	จำนวนครั้งที่เกิดภัย (ครั้ง)	พื้นที่ประสบภัย (อำเภอ)	พื้นที่การเกษตรเสียหาย (ไร่)	จำนวนสัตว์ที่รับผลกระทบ (ตัว)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2561	1	อ.วังจันทร์ อ.ปลวกแดง อ.แกลง	3,300	-	50,000
2562	1	อ.นิคมพัฒนา	-	-	-
2563	26	อ.เมืองระยอง อ.แกลง อ.นิคมพัฒนา อ.บ้านค่าย อ.เขาชะเมา อ.ปลวกแดง	-	-	757,460

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดระยอง